Badacsony:
egy hely rétegei

összefoglaló kiadvány a Középülettervezési Tanszék
Tanszéki terv 2. c. kurzusáról

2018. ősz

BME
KÖZÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK

Badacsony:
egy hely rétegei

összefoglaló kiadvány a Középülettervezési Tanszék
Tanszéki terv 2. c. kurzusáról

2018. ősz

tartalomjegyzék

04 - tárgyleírás
08 - az egykori pálos kolostor emlékezete
24 - hallgatói projektek
48 - a munkatábor emlékezete
64 - hallgatói projektek
88 - impresszum

Badacsony, egy hely rétegei

A kurzus célja

Még ha érezhetjük is fizikai vagy szellemi értelemben eltérő összetettségűnek, bonyolultságúnak a különféle helyeket, szinte valamennyi építészeti feladat során az adott hely rétegzettségének minél alaposabb megismerése jelenti az egyik legfontosabb hátterét a koncepcióalkotásnak. A félév során az építészeti tervezésnek kizárólag erre az összefüggésére, a hely fizikai és szellemi kontextusa és a koncepció közötti szoros kapcsolat lehetőségeire fókuszálunk. Célunk, hogy a megismerést követően, két kisléptékű beavatkozás koncepciójának megfogalmazásán keresztül minél pontosabban tárjuk fel a kiválasztott helyszínek topográfiai, építészeti, történeti és kulturális hagyományát, összetettségüket, majd a tervezett projekteken keresztül tegyünk kísérletet azok értelmezésére. Hogyan lehetne a helyek sűrű rétegzettségét anélkül tenni félreérthetetlenül nyilvánvalóvá, hogy azzal a védett természeti tájat károsítanánk? Miképp lehetne e lassan a kollektív emlékezetünkben is elhalványuló történetek természeti, épített, kulturális nyomait olvashatóvá alakítanunk?

A kurzus programja

A kurzus során Badacsony egy különleges pontjával foglalkozunk.
A hegy keleti oldalán, a mai panorámaút egyik állomásánál lévő Klastrom kút környezete sűrű hely. A tanúhegy kialakulásának története, mikroklímája és természetvédelmi jelentősége önmagában is kiemelkedő jelentőségű. A 13. században pálos szerzetesek kolostora állt itt, melynek romjairól ma már csak a terepalakulatok nehezen kivehető topográfiája tanúskodik. A természet által csaknem teljesen benőtt, ma is látható épületmaradványok pedig az 1949-ben létrehozott és 1954-ig fennálló kényszermunkatábor romjai, amelynek egykori foglyai a közeli bazaltkő-bányában dolgoztak.

2018. szeptember

A kurzus oktatói

Szabó Levente DLA
egyetemi docens,
Biri Balázs meghívott oktató,
Major Zoltán doktorandusz

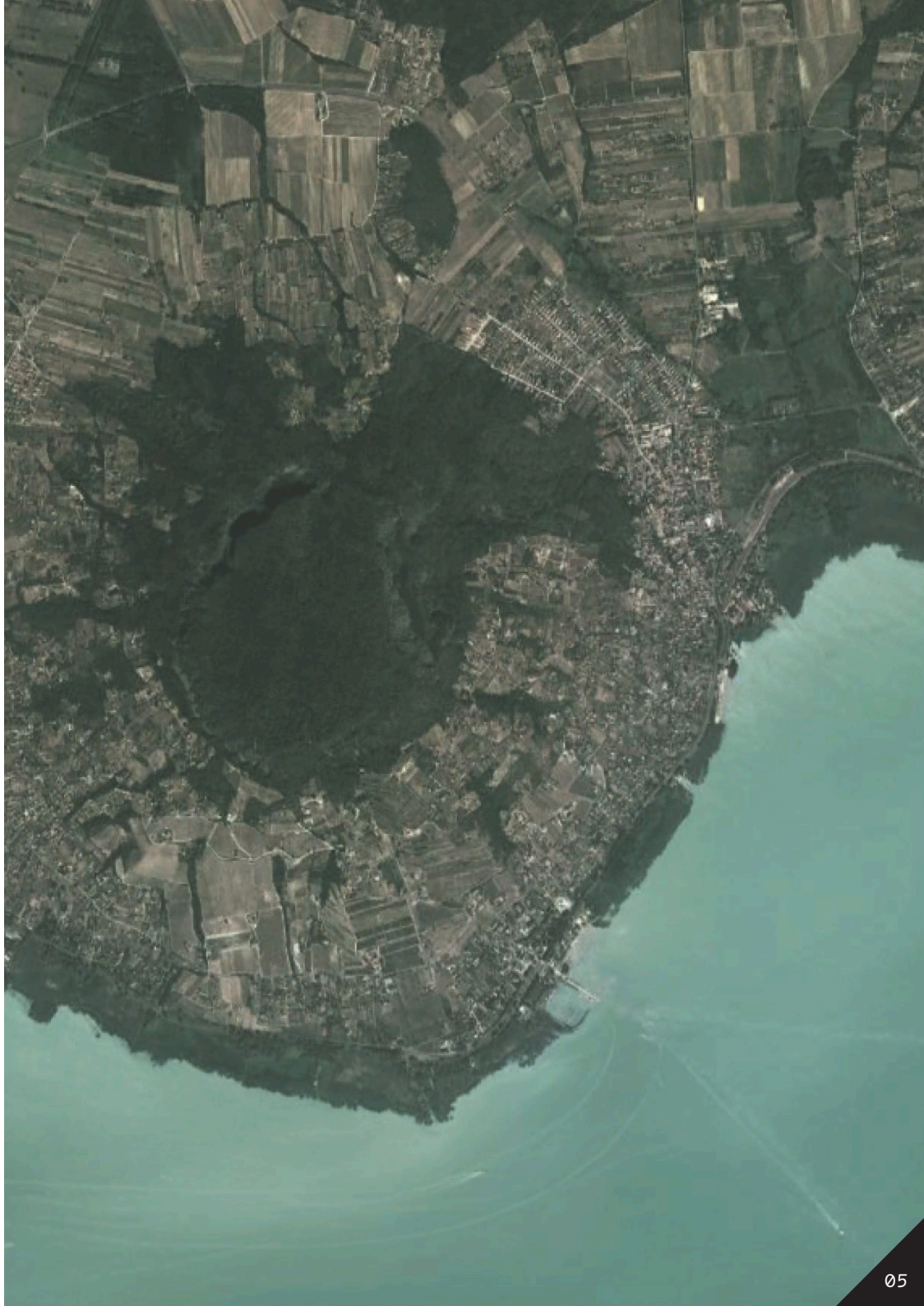

az egykori pálos kolostor feltételezett helye

az egykori munkatábor helyszíne

1. feladat:

Az egykori pálos kolostor emlékezete

„Nem tudunk sokkal többet a badacsonyi (v. badacsonytomaji) Szent Imre tiszteletére szentelt pálos rendházról sem. Maga a település a Badacsony hegy tövében fekszik. A teljesen elpusztult kolostornak a lokalizálása azonban nem volt könnyű feladat. Szeremley Miklós ugyan 1851-ben említi az itt épült kolostor akkor még jobbára látható romjait, feljegyzése azonban feledésbe merült. Ádám Iván 1888-ban már így ír a kolostorról: „Midőn Péterffy fel jegyzése alapján keresni kezdtem a monasterium s. Emeriti de Bodochun-t, nem kaptam kielégítő választ rá. Kolostorra vagy kolostorromra senki sem emlékezett.” Végül egy bizonyos - a 19. században - „karastom-kútnak” nevezett forrás említése vezette el a kolostor helyéhez. Ádám Iván feltételezte ugyanis, hogy ez a „karastom-kút” nem más, mint a nép nyelvén átalakult kolostor kút.
A Zala megyében található kolostor alapítója és alapítási éve ismeretlen. Pázmány Péter 1266-ra teszi a keletkezését. Valószínű azonban, hogy sokkal korábban jött létre és egyike lehetett a veszprémi egyházmegyében keletkezett első nyolc pálos kolostornak, hiszen Pál veszprémi püspök 1263- as oklevelében már, mint létező remetetelep szerepel. Badacsonyt 1313-ban említi a Vitae fratrum egy adományozást megörökítve: 1213-ban ugyanis Ladomér fiai egy szőlőt adományoztak a hegy oldalában a pálos barátok nak. Utóbb semmi hír a fennállásáról. Amikor Ádám Iván a 19. század végén megkereste és felmérte a romokat két különálló épületrész talált.

Az egyik, egy déli oldalon fekvő, szög alakú épület, a másik egy hosszú téglaalakú rom. Mindkét épület pontosan keletre feküdt. Az északi résznek csak egy válaszfala volt és két nagy, különböző méretű teremre oszlott. Mindkét lakosztálynak bejárata volt az udvar felől.
A déli épületrész két szárnyból állt. Az egyik kelet felé vonult és félkörre végződött. Beosztása pedig a románkori templomépületekre emlékeztetett: elől ugyanis egyértelműen látszottak az egykori szentély nyomai a félköríves apszissal, utána következett egy kettős falazat közé szorított, nyújtott dia dalív, amelyet a szerzetes templomokban a tetőtorony elhelyezésére használ tak, és végül a hajó, amely kisebb volt, mint maga a szentély. Mind a nyugati bejáratú hajóban, mind a szentélyben mélyedések látszottak, melyekről Ádám Iván úgy vélte, hogy a hajdani sírboltok, vagy kriptá k helyei lehetnek.
A templom nyugati oldalán nem volt épület, de az északi sarkánál össze függött vele az északra tartó szárny, amelynek nem volt belső osztása. Ez az elrendezés szintén ismert a pálos zárdák és templomok alakításánál. A temp lom ugyanis rendszerint nem nyugaton volt a zárdával egyvonalban, hanem a zárdaszárny szélességével beljebb feküdt. Ilyen volt például a tálodi is.
Sajátosnak tűnik azonban a szentély déli sarkában lévő kis méretű, két méter széles négyzetes alapfal. A romok tiszta képet nyújtottak a kolostor szegényes, de tipikus alakjáról.

A quadrum egyik oldala még nyitott volt, a helyiségek mindössze három részből álltak: az étkezés- és konyha helyiségéből, a hálóteremből és a munkaszobából.
Keresztfolyosót nem lehetett látni. Ez nem meglepő, mivel kezdetben mindenütt facsarnok helyettesítette a későbbi boltozatos folyosókat. A quadrum kútnak sincs nyoma. A falazat is egyszerű: közön séges bazaltkő agyagragasztékkal összerakva, minden rendes kapcsolás és vízszintezés nélkül. Az pedig, hogy az alapfalazaton kívül se követ, se vako latot nem lehetett találni, csupán igen nagy réteg sárga agyagot, ez azt mutatja, hogy ezeknek az épületeknek egykor nem volt más felépítménye, mint tiszta gerendás szerkezet, vagy gerendakötéses agyagfalazat.
Amikor Fehérváry Rudolf és Guzsik Tamás 1977-ben terepbejárást végzett, már csak a romok teljes megsemmisülését állapíthatták meg.
Hogy meddig laktak a kolostorban remeték és mikor pusztult el az épület, nem tudjuk. Mivel azonban a pálos krónikák is, mint hajdani törzszárdát említik, melynek helyét sem tudják határozottan megjelölni, és mert rend szeres építésnek nyomát sem találni, ezért nem gondolhatjuk, hogy átépítés nek, vagy reformálásnak volt kitéve, így valószínűsíthetjük, hogy már igen korán elpusztult. Talán éppen a török pusztítás első időszakában.”

/Cselenkó Borbála: Szerzetesrendek az Árpád-kori Zala megyében/

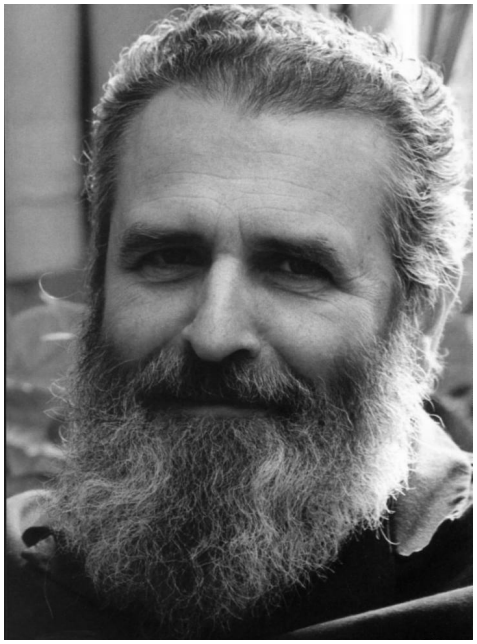

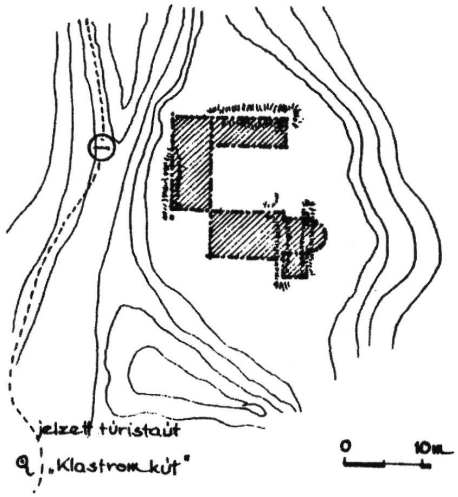

Guzsik Tamás és az általa feltételezett alaprajz a kolostorról

A Guzsik-féle rajz elvi kitűzési terve a helyszín 2018-ban készült geodéziai felmérésére szerkesztve és a kurzus hallgatói a kitűzött templomtérben

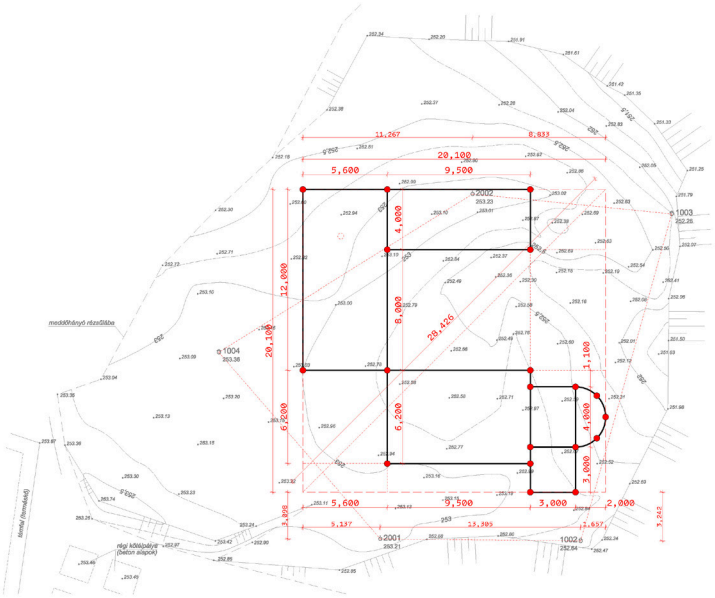

A hallgatók által 2018 szeptemberében a helyszínen kitűzött feltételezett kolostor-alaprajz

Éjszakai fény-installáció
(Laczka Áron, Surján Borbála, Szőke Gyöngyvér, fotó: Biri Balázs)

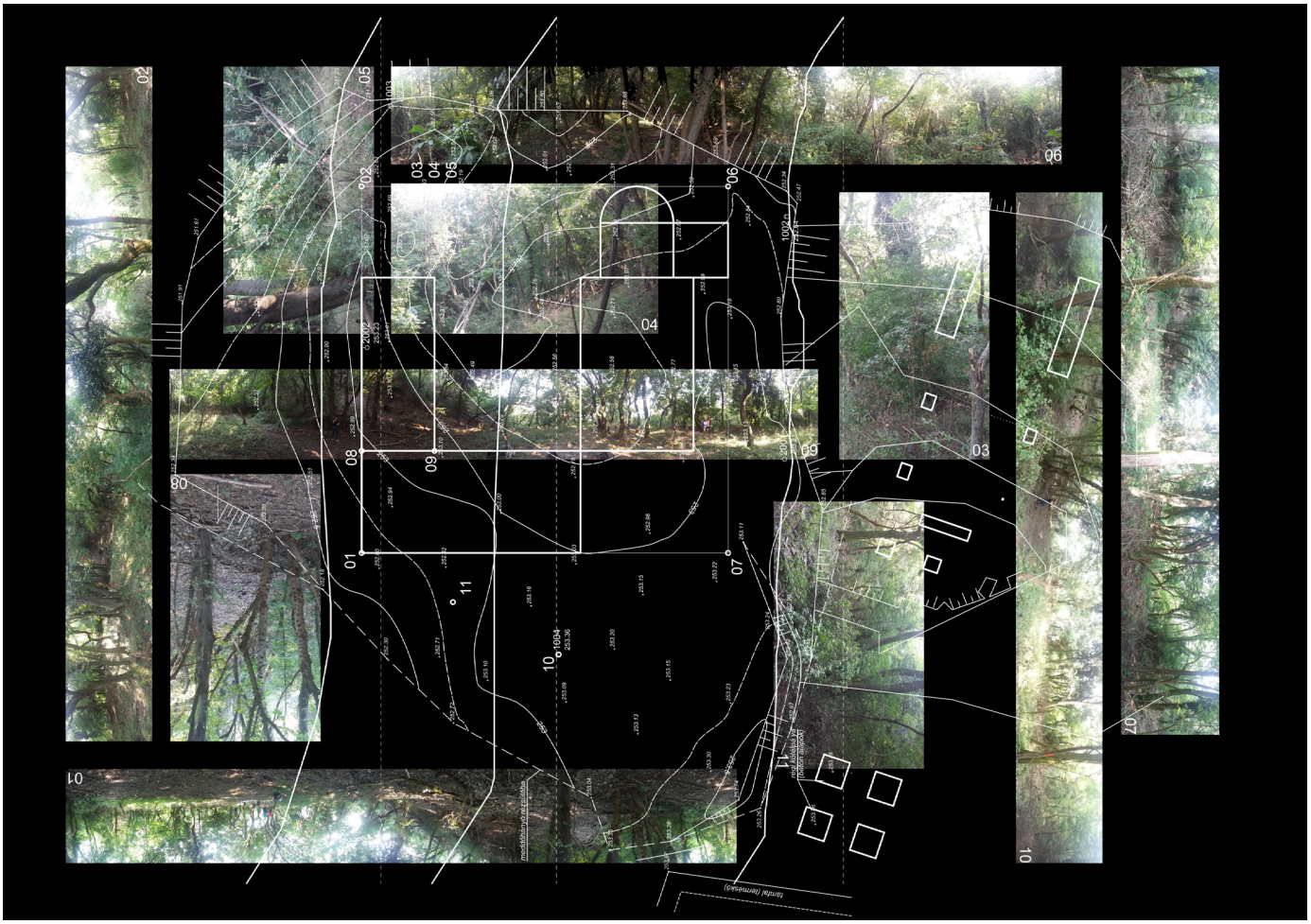

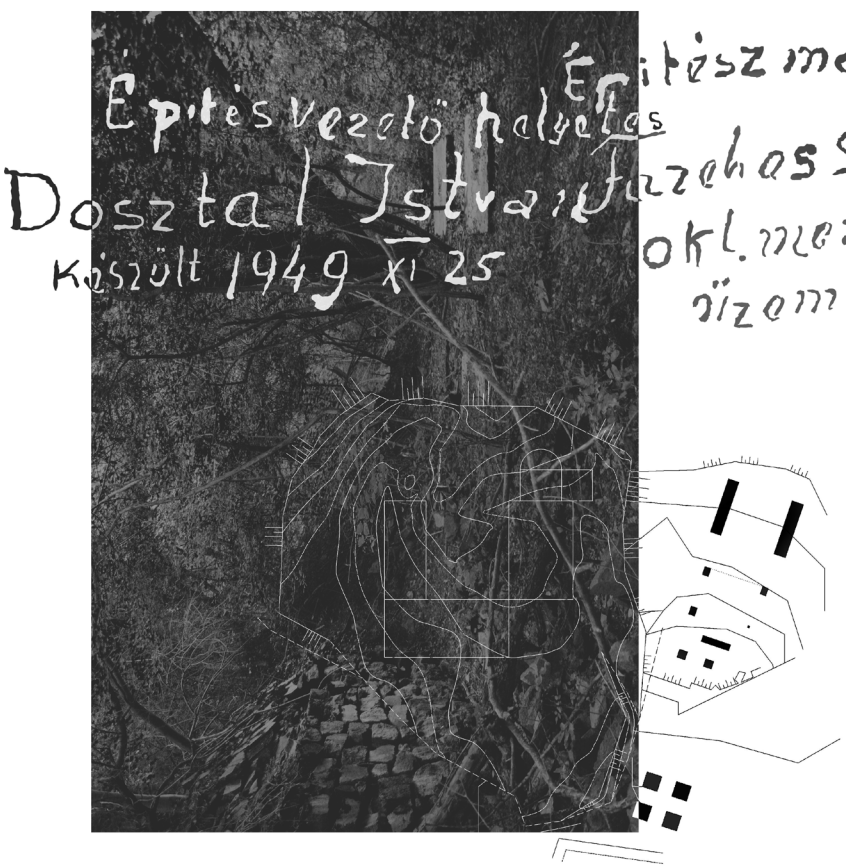

Első benyomások dokumentálása

Legsűrűbb

Legritkább

Talált növénytípusok

Helyszíni vizsgálatok

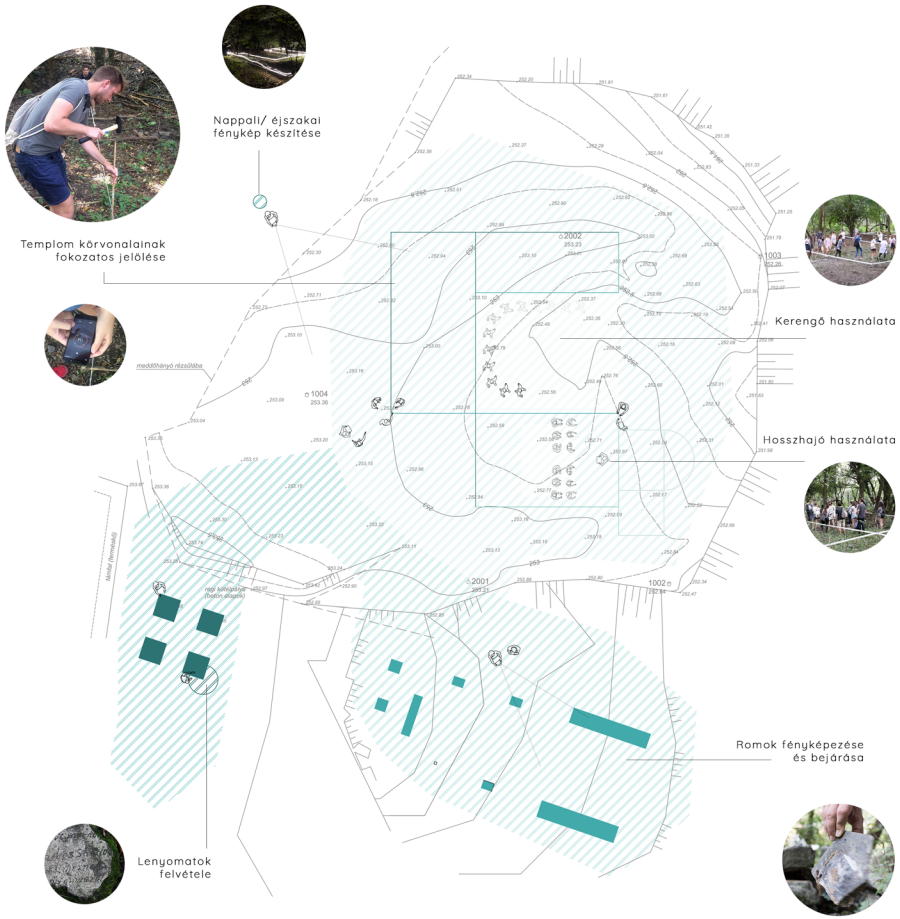

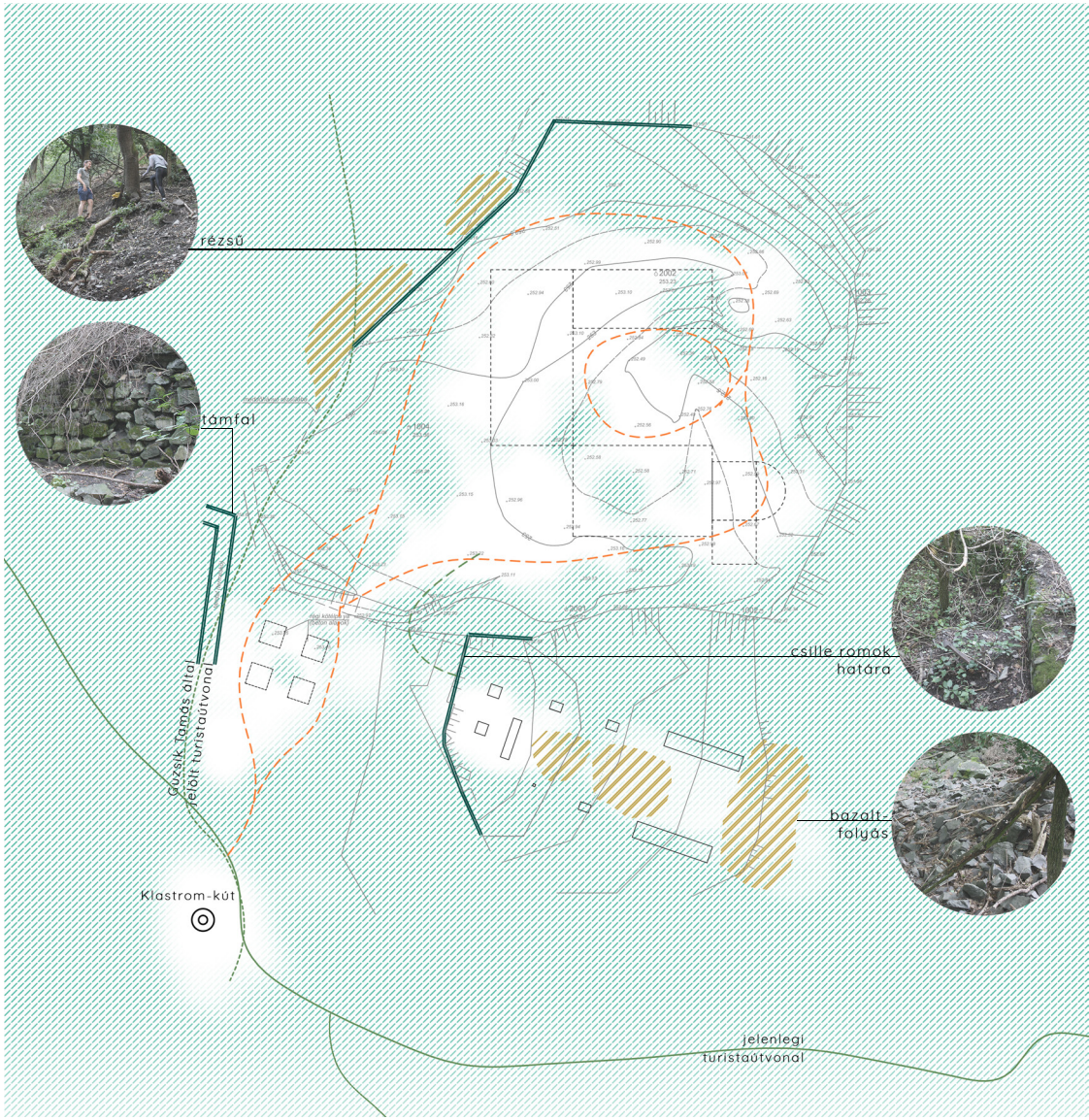

Helyszíni vizsgálatok

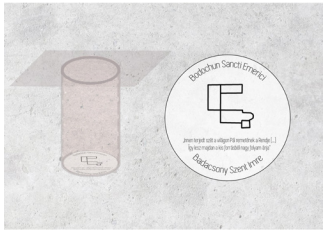

Együtt, mégis egyedül

Csakurda Zoltán, Zöllner Zita

A badacsonyi pálos kolostor környezetét nehéz elemezni, hiszen a házból semmi nem maradt fenn. Csupán egy klastrom nevet viselő kút, néhány írásos emlék, és egy friss geodéziai felmérés alapján tudjuk nagy vonalakban meghatározni a tisztást, ahol állhatott. Az pedig önmagában csalódást keltő, hiszen akárhol máshol is lehetne az erdőben. Éppen ezért mi inkább a jelentőségét próbáljuk megfogni a rendháznak, eltávolodva kissé a konkrét fizikai helyzettől. Munkánk során két fő inspirációnk volt: egy 13. századi oklevél, és a korai pálos szerzetesek életvitele. Boldog Özséb, a rend alapítója isteni látomást kapott, hogy egyesítse a hegyekben magányosan élő remetéket.
Az erdei a friss levegőn sétálva, és a madárcsicsergés hangjának hallatán az ember, -hiába kirándul akár többedmagával- sokszor mélyen bele tud merülni a gondolataiba. Mielőtt rendbe szerveződtek volna, a pálosok remeteként egyedül, mégis elhivatásukból következően közösségben szolgáltak az ország erdeiben, barlangjaiban. Alkotásunk másik fő motívumaként ezt az ellentmondásos érzést próbáljuk meg visszaadni.
Tervünkben a badacsonyit körülvevő hat másik kolostor metaforájaként hat darab egy személyes teret hoztunk létre, a konkrét fizikai távolságok arányos kicsinyítésével. Mindegyiken helyet kap egy idézet Gyöngyösi Gergely Vitae Fratrumából és alapvető adatok a házakról, de úgy, hogy ezt szigorúan egyszerre csak egy ember láthassa. Attól függően pedig, hogy Guzsik nyomán mennyit tudunk az adott kolostorról, annál egyszerűbben hozzáférhető ez az információ a fülkéken. Van, ahol be lehet sétálni, de van, ahol mászni kell, van, ahol kúszni. Az installáció szívét badacsonyi kolostor metaforája jelenti, mely rendhagyó módon viszont nem egy egy személyes tér, hanem ugyan ezeknek az elemeknek a negatívja, a földbe süllyesztve. Így, -bár körbeveszi a többi fülke-, mégis realizálódhat bennünk, hogy a föld mélyén, itt, ezen a helyen egyedül ez a kolostor nyugszik.

A pálos kolostorok – Pál veszprémi püspök leírása alapján – 1263-ban (Guzsik Tamás nyomán)

1. Insula Pilup (Pomáz/Nagykovácsi)

2. Salföld (Kőkút/Köveskút)

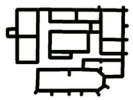

3. Sáska (Bakonyszentjakab)

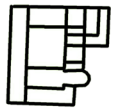

4. Tálod (Idegsyth)

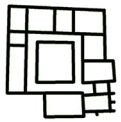

6. Elekszigt (Kehida-Barátsziget)

7. Nagyszakácsi

5. Badacsony

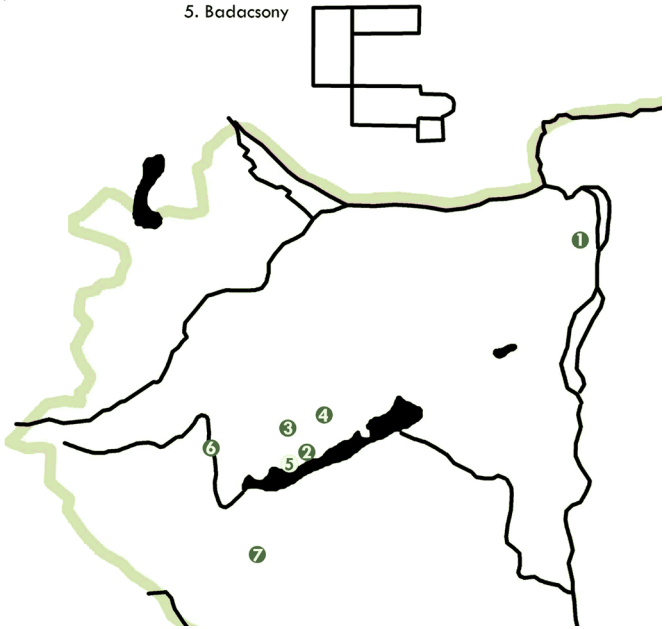

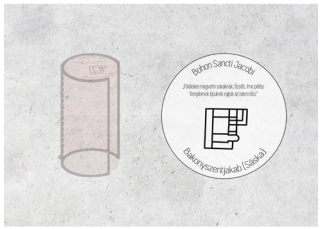

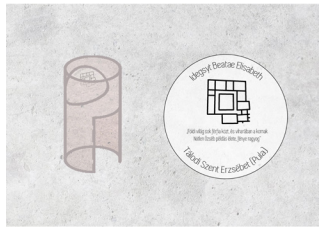

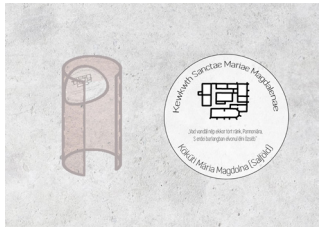

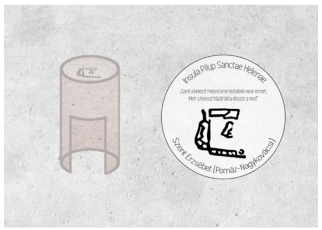

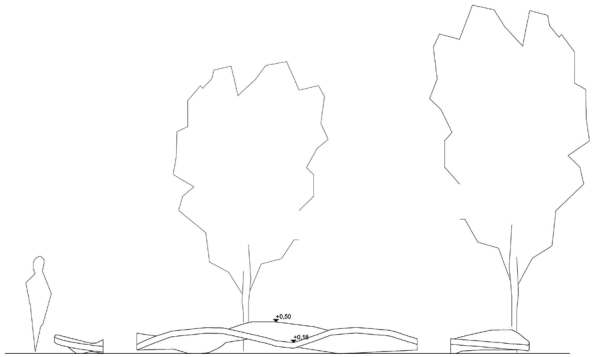

Rejtek

Gácsi Zsuzsanna, Szücs Lilla

A remetei módon rejtőzködő installáció két üres hasítékával hívja életre az egykori kolostor formáját, az objektumban megjelenő negatív falak kérdése hogy vajon a kolostor egykori falainak áthatása jelenik-e meg az őt felidéző forma által, vagy a jelen formájában megjelenő múlt hiányát látjuk; van-e ott valami, vagy csak volt?

A Badacsony keleti lejtőjén, az első meredek kaptató felett állt egykor a fehér barátok kolostora, aminek régvolt jelenlétét még ma is megsejti az ember a növényzettel sűrűn benőtt területen.
A kolostor tervezett emlékhelye megőrizné mostani rejtett helyzetét, a remeteség elvonult állapotát, pusztán a kolostor egykori helyén lehelyezett objektum jelezné az arra járók számára a hely kitüntetettségét, késztetné őket megállásra, pihenésre, elmélyülésre.
A lehelyezett installáció szabálytalan formája ellentéte ez egykori kolostor szigorú alaprajzi rendszerének, a regurális rend megkívánta nyugodt formáknak, a keretbe foglalt, ritmikus élet tereinek, ami azonban a legmélyebb szakrális és szellemi magaslatokkal járt együtt. Ugyanerre a kettősségre utal a forma anyagának és formájának ellentmondása. A formában a mozgás, a változó, a könnyű jelenik meg, míg az anyag nehézkes, időtálló, nehéz.
A tárgyba rejtett két tengely jelzi egyedül a kolostor tárgyi valóját. Az egykori kolostor feltételezett elrendezésére a testbe hasított vonalak, a falak negatív megjelenése utal.
A pihenésre, megállásra késztető installáció használatában nem tartaná a távolságot az őt felfedezőktől, a formán pihenve, mozogva, olvasgatva bárki kedve szerint fedezhetné fel a múltat.

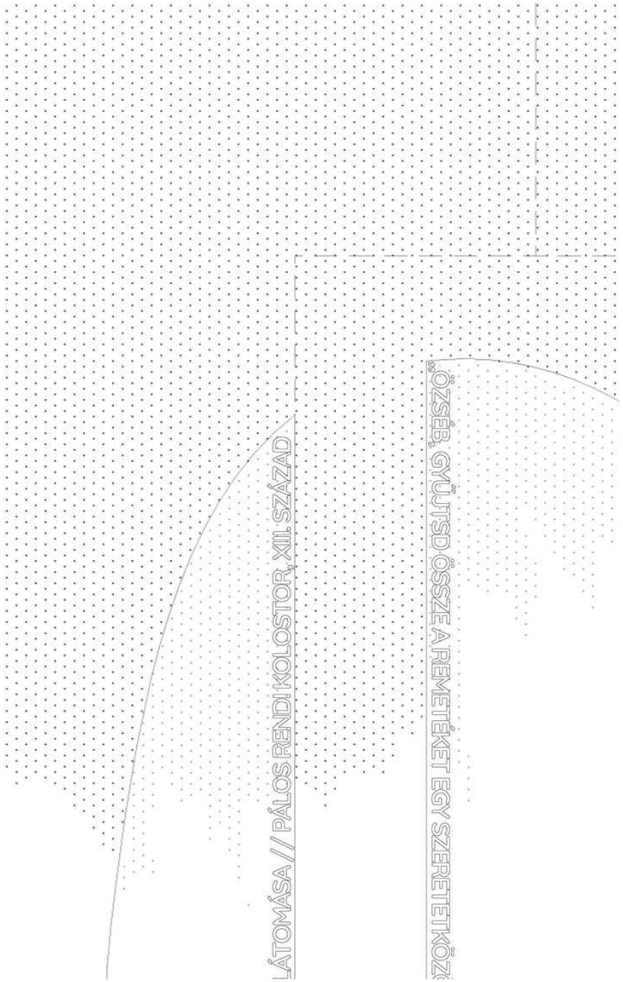

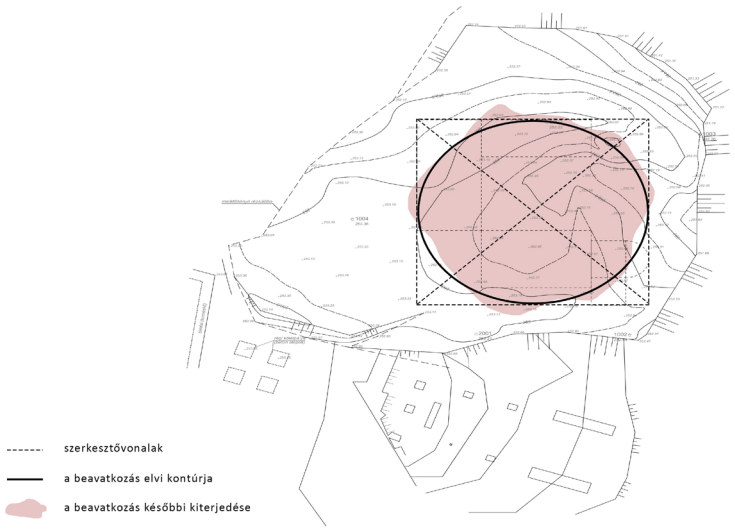

Erdő-bazilika

Hennel Zsófia, Gyuris Anna

A szakrális tér megélésének megörökítése fizikai absztrakció révén.

„Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.” /Weöres Sándor/

A pálos rend a Magyarországon élő remeték egyesítésére jött létre 1250-ben.
A remete, aki a világtól elhúzódva szeretné megtalálni a kapcsolatot Istennel, és élete hátralévő részét elcsendesülve imával tölteni elindul az erdőbe, az emberek által kevésbé lakott területek felé. Keres, amíg talál. Olyan helyet, ahol ember nincs, szakralitás viszont van. Ahogy erre a helyre érünk, ma is bazilikát találunk. A fák alkotják pilléreit, levelek a rózsaablakot, padot pedig a föld. A kiránduló megérkezik ide, leül, lepihen, imádkozik, gondolkozik. A szakralitás ma is egy nagyon fontos rétege a helynek, ennek a megélését absztraháljuk formává egy olyan szőnyeg által, amely a használat során strukturálisan képes erre a leképezésre. Képes, mert formálódik, összenyomódik, kopik, süpped, ahogy az ember létezik a helyszínen, és ezeket a nyomokat időben egymásra rétegződve őrzi meg.

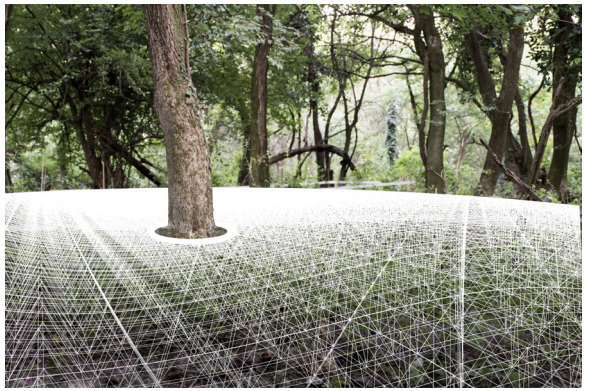

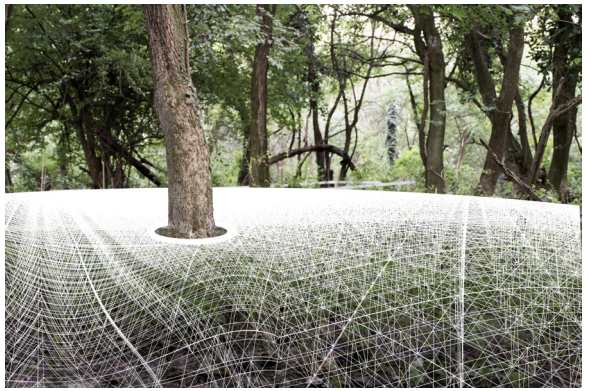

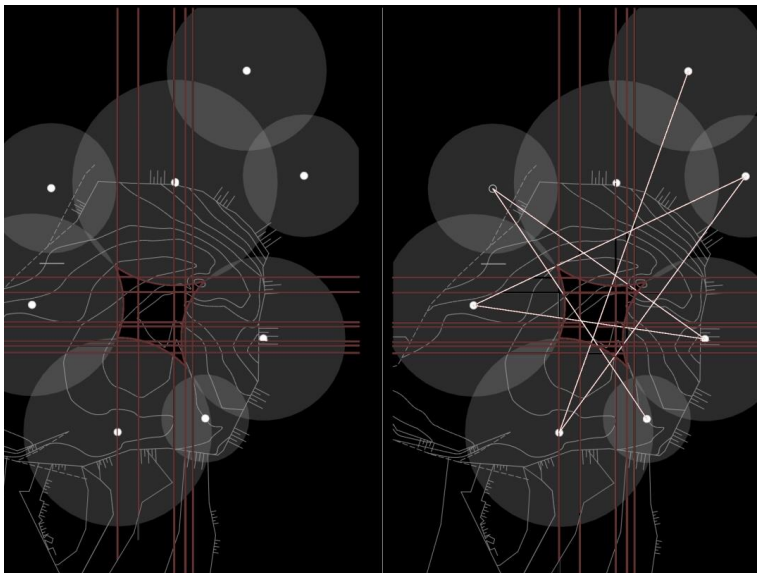

Láthatatlan láthatóság

Kiss Réka, Schoblocher Edina

„A helyet nem szabad összetéveszteni a térrel. A tér és a hely között az a különbség, hogy a térnek száma, a helynek arca van.”

/Hamvas Béla – A hely szelleme/

A feltételezett pálos kolostor alaprajzán túl a hely szellemiségével, viszonyaival szerettünk volna foglalkozni. Mindezt úgy, hogy a beavatkozás a természetben megbújva, azzal együtt tudjon különleges élményt adni. A fák lombkoronáját egy a területet lezáró egységes buroknak tekintettük, amelyet a fény bizonyos helyeken áttör. Ezeknél az áttöréseknél hoznánk létre különböző sűrűségben foszforeszkáló, a fák közti kifeszítésekről lelógatott fénygolyókat. A beavatkozás helyét a pálos kolostor alaprajzának geometriájából szerkesztettük ki, melyre aztán rávetítettük az alaprajz közvetlen közelében lévő fák összekötéséből adódó raszterhálót. Az így kapott „absztrakt” minta határozta meg, hogy hova és milyen sűrűségben lógassuk le a világító pontokat. Szerettünk volna egy olyan installációt létrehozni, amely nappal nem szembetűnő, láthatatlan, de este megjelenik és a sok kis fénypont jelzi, hogy valami volt és van az erdő takarásában.

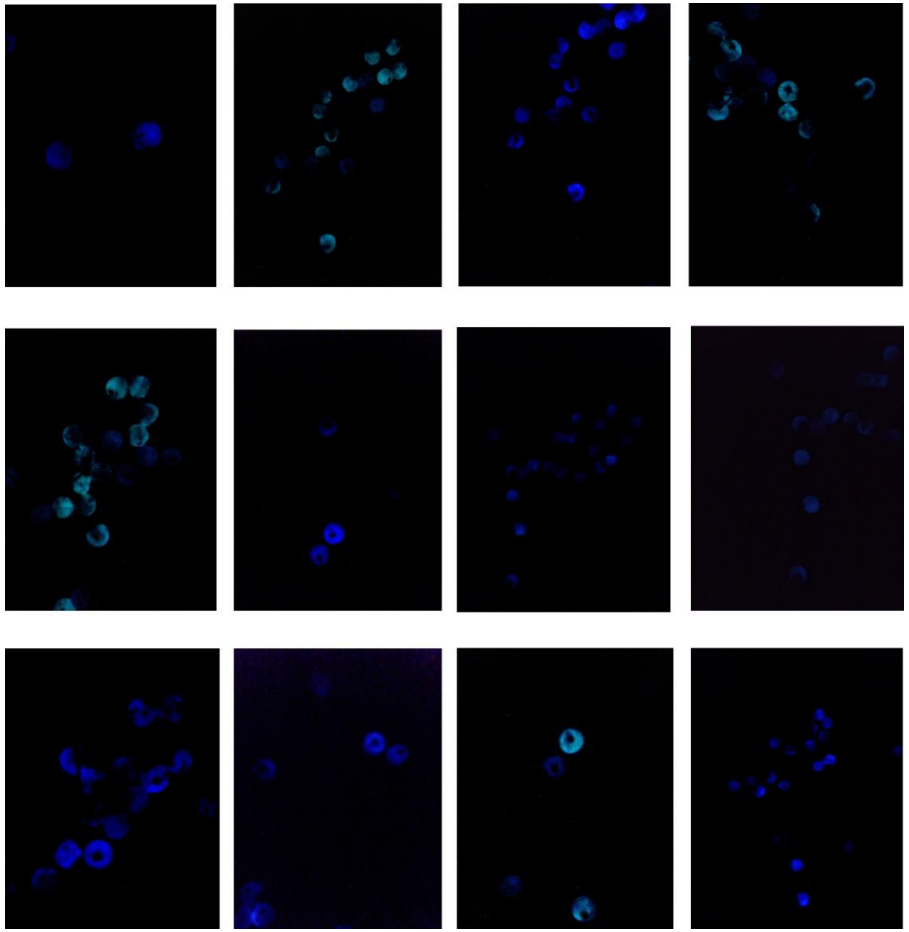

Fitotéka

Laczka Áron, Surján Borbála

„Kicsiny láng a hit, de tiszta
fehér, mint gúnyájuk
sötét erdő súgja vissza
csöndes imádságuk:

„Nézz le ránk, kik romok felett
fohászkodunk Hozzád
áldd meg mind, kik fegyver
helyett
kereszted hordozzák!”

„Szállj, ragyogj te mennyei fény,
angyalszárnyú ének,
fájó szívén: magyar szívén
minden remetének,
add Urunk, hogy rab és szegény,
mind testvérre leljünk,
áldd meg hazánk, hogy a remény
átölelje lelkünk!”
Gerecz Attila: Boldog Özséb
Himnusz, részlet

A kerengő területén azonos
magasságra emeltük a terepet.
Az így létrehozott kertben
a pálos kolostorokra jellemző
gyógynövényeket helyeztünk el.
Ezzel az alkotás percepcionális
szintje nem csak a vizuális
tartalomra korlátozódik, hanem
az illatok felhasználásával, a
gyógynövényekből készült frissen
főzött tea fogyasztásával,
a körülöttünk lévő erdő halk
morajával egy kellemes, a múlt
felidézéséhez méltó környezetet
teremtünk.

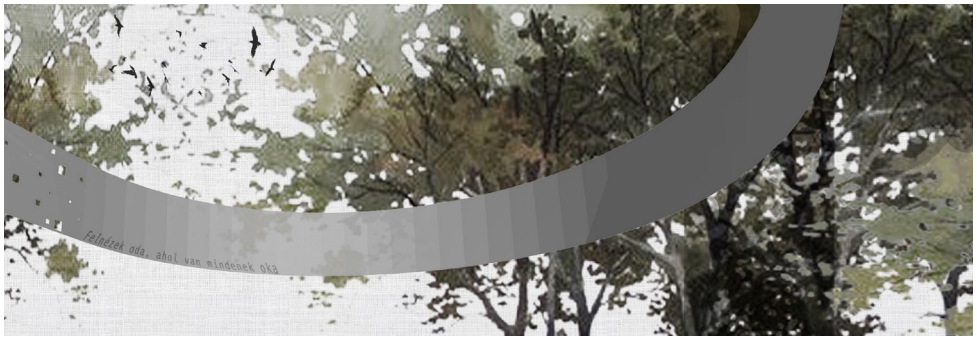

Feltekint

Fehér Barbara, Kocsik Eszter

Installációnk helyszínéül a Badacsonyi hegyen található régi pálos kolostor helye szolgált. A célunk az volt, hogy ennek az épületnek
és a hangulatának állítsunk emléket. Szerettük volna az arra járó túrázók figyelmét felkelteni és megmutatni nekik egy régi kor szellemét. Installációnk a volt szentély helyét emeli ki egy különleges térélményt létrehozva és ott késztet elmélkedésre, ezzel felidézve az eredeti funkciót. Az erdőjáró egy különös elemet pillant meg a fák között, ezért közelebb megy majd alááll, hogy jobban szemügyre vehesse azt. A belsején a szöveget elolvasva gondolatok ébrednek benne és rálép az elmélyülés és elmélkedés útjára. Ezt a hangulatot megőrizve folytatja útját az erdőben.

Keretbe zárt táj

Siska Enikő, Szőke Gyöngyvér

Önmagunkban való keresés, amíg a tájban fellelhető természeti textúrák festményét tanulmányozzuk.

Az akció területünket érzékelve jutottunk el a hármas egység megalkotásához és ahhoz, hogy egy ideiglenes installációt hozzunk létre. Ennek segítségével felidézhetjük a szerzetesek mindennapjait. A pálos kolostorban az élet az imádság, elmélkedés és az olvasás körfolyamatából állt. Az első magyar nyelvű Bibliafordítás is hozzájuk köthető, amellyel a katolikus egyház kinyitotta kapuit a laikus hallgatóság felé. Erre reflektálva helyeztük le az első pontunkat, amely egy előre tekintő bejárat, az elképzelt kápolnánál. A második és a harmadik pontunk felfelé tekintő irányt ad meg, mutatva az oltár és a kerengő vallási szimbolikus jelentését. Az egyes pontokban 3 képkeretet helyeztünk le, amelyek a néző helyzetétől távolodva szűkülnek, a jelentése a befelé fordulás elmélyítése.

1. Kapu

„Ez ama ház, a melyet te építesz: Ha az én rendelésimben jársz, és az én ítéletim szerint cselekszel, és megtartod minden én parancsolatimat, azokban járván: Én is bizonyára megerősítem veled az én beszédemet, a melyet szólottam Dávidnak, a te atyádnak”
/Királyok I. könyve 6,12/

2. Oltár

„Bizony, bizony mondom néktek, hogy aki az én beszédemet hallja és hisz annak, a ki engem elbocsátott, örök élete van; és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre.“
/János evangéliuma 5,24/

3. Kerengő

„Adjátok el amitek van, és adjatok alamizsnát; szerezzetek magatoknak oly erszényeket, melyek meg nem avulnak, elfogyhatatlan kincset a mennyországban, ahol a tolvaj hozzá nem fér, sem a moly meg nem emészti.“
/Lukács evangéliuma 12,33/

Idéző

Máté Balázs, Szilágyi Szabolcs

Tervünk egy tíz betontömmből álló emlékmű a kolostor egykori helye körül, mely a tömbökre írt pálos imádság révén a szemlélőt körsétára készteti, így az ima mélyebb megértését s az elmélkedés lehetőségét megteremtve.

A pálosok ma is működő, remete szerzetesrend, a hajdanában itt élő emberek önellátó közösséget működtettek fent a hegyen, ahol a kolostor fenntartása mellett a társadalomtól elvonultan, elmélyülten tudtak a természetben gondolkodni és imádkozni. Tervünk központi gondolata a pálosok tevékenysége és szellemisége köré szerveződik, célunk az elvonulás, a gondolkodás, a magunkba fordulás lehetőségének megteremtése azon a helyen, ahol ezt a pálosok is tehették, s a kolostort a falak puszta megjelelölése helyett, a helyet más szemszögből értelmezve jelenítsük meg. Ennek eléréséhez a pálosok egyik napi rutinját, a kerengőben körbe járás közbeni elmélkedést és imádkozást vettük alapul. A periodikus körbe járást egymás után következő beton elemkre írt soronkénti folytatólagos írás biztosítja, mely a pálosok imádsága. A tömbökön végig járva lehetőség nyílik az ima mélyebb értelmezésére, a két tömb közti szünetben van időnk elmélkedni az adott sor jelentésén. A tömbök egy teret jelölnek ki, melynek közepén a kolostor feltételezett helye van. Itt állva és körbetekintve a tömbökre írt szöveg a horizontunkba esik, s a tömbök egyforma magasságúnak tűnnek, ezzel kiemelik a helyet. A betűk zsaluja fából készülne, melyet kiégetnek a betontömbből, jelképezve ezzel a pálosok szellemi lenyomatát a helyen.

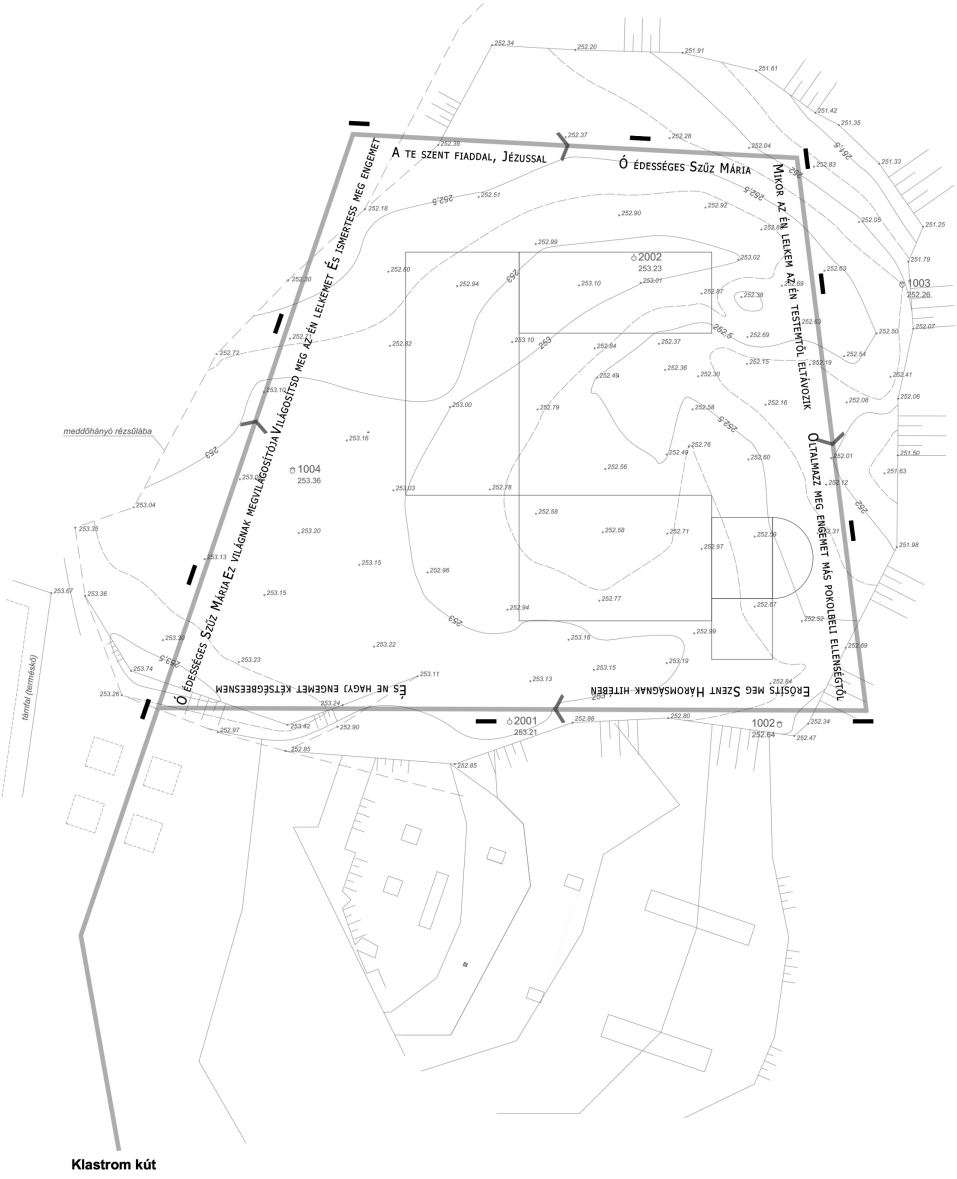

Az idő rétegei

Csallai Ádám, Szabó Péter Bálint

A kolostor részleges felmérésének tériségéből adódó élőszövettel beburkolt tisztás az erdőben.

Az ásatás elsődleges célja az információk feltárása, nem az esztétizálás. Térisége, struktúrája, funkcionális szerkezete nem egyezik meg a feltárt emlékek bemutatására szolgáló épületével. Időben átmeneti, a kutatás után változik.
De vajon milyen teret, hangulatot hoz létre maga a felmérés, és létezik-e olyan elrendezés, amelyhez más tevékenységeket lehet párosítani?
A kolostor romjainak vizsgálatánál egy olyan feltárást feltételeztünk, amelynek szakmai realitás alapja van, arányos az emlék értékességével, és rendszere, negatív terei építészetileg érdekes szituációkat teremtenek.
A feltérképezéshez -hála a Guzsik-féle felmérésnek- céltudatos pontvizsgálatokat, és a „BMW” módszerhez igen hasonló metszetvizsgálatokat végeznek.
Ezután a megóvásra kiválasztott metszék részleteket, pontokat, és a beavatkozás környezetét egy golfpálya jellegű gyeptégla szőnyeggel fedjük le. A természetes anyagból készült, de mesterséges burkolat lehelyezésekor erősen kitűnik az erdő avarából, majd koncepcionálisan, szép lassan beleolvad abba.
Süllyesztett padok jönnek létre, vagy „lövészárok szerű” horizontváltást tapasztalhatunk, mely új perspektívából tárja elénk a Badacsony erdőjét.
A túraútvonalról a tisztás fényessége, rendezettsége érződik, az emberi kíváncsiságot kihasználva csalogatja be a felfedezni vágyókat. Az installáció átmeneti, kezdeti geometriája, és annak kopása, beolvadása is értékes.

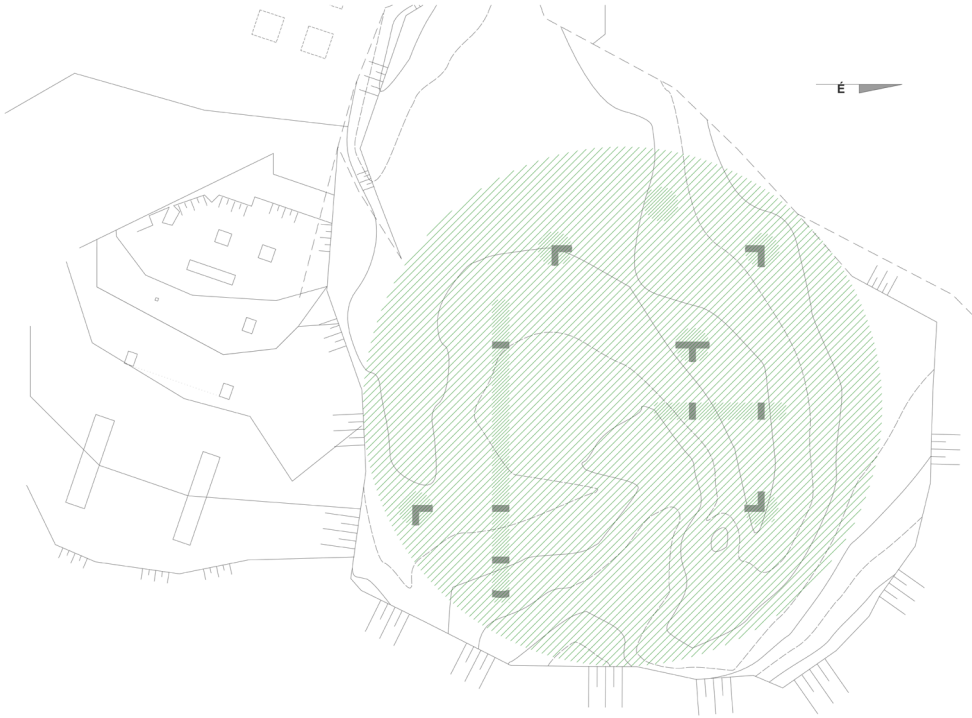

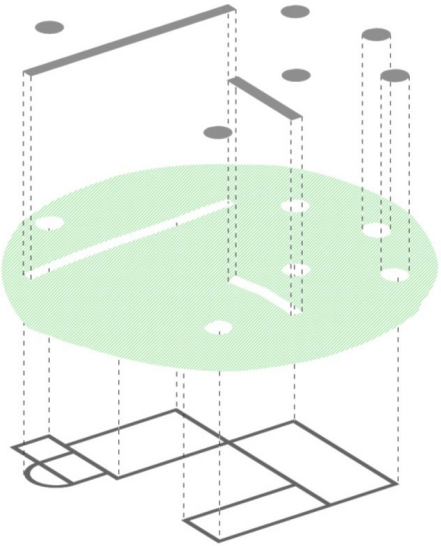

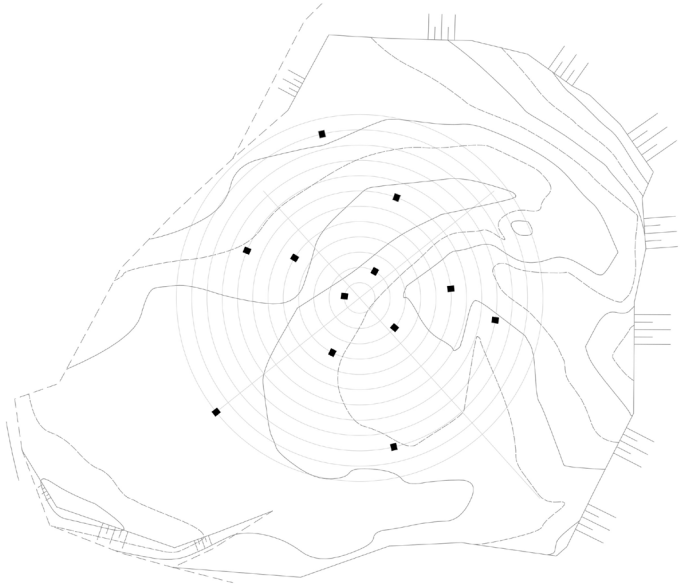

Elmélkedő

Kovács Regina, Malkócs Krisztina

A koncepciónkban a pálos kolostorhoz tartó zarándokút végére megérkezők számára terveztünk egy elmélkedésre és megpihenésre alkalmas helyszínt, amely elrendezéséből adódóan egyben közösségi és egyéni elmélyedésnek, meditációnak adhat helyet. A lehelyezett tárgyak ezek mellett a hely szellemének és történelmének megidézésére is szolgálnak.

a Pálos kolostor harangtornya (1938), Fortepan

Pálos kolostor (1934)

Az 1. feladat prezentációját a Gellért hegyi pálos kolostor terében tartottuk (tervezője: Weichinger Károly, a Középülettervezési Tanszék első vezetője)

„1932-ben készült el egyik fő műve, a pálos kolostor a Gellért-hegy oldalában. „Kúpos toronysüvegével, árkádos udvarával és az épület szépen kiegyensúlyozott egyszerű tömbjével a dunaparti városkép finom rajzú kiegészítése” – írja róla Pamer Nóra. A festői tömegű épület a szocializmus évei alatt a Balettintézet kollégiumaként működött, majd a rendszerváltás után került vissza a rend tulajdonába. A kolostor finoman egyensúlyoz a „történelmi stílusok romantikus átköltése” és a modern formák között, emögött talán az is ott van, hogy Weichinger 1929-es, a székesfehérvári Prohászka Ottó emléktemplom tervpályázatára beadott modernebb szellemű tervét (Árkay Bertalan és Rimanóczy Gyula pályázataival együtt) a zsűri visszautasította. A pálos rendház azonban mégsem mond le teljesen a modern megoldásokról, az épület teteje járható teraszként lett kialakítva, a torony kúpja alatt, a boltíves árkádok mögött pedig kilátóhely található.”

/Pesti Mónika: „Az epikát bele kell vinni az építészetbe”, epiteszforum.hu - 125 éve született Weichinger Károly/

2. feladat:

A kényszermunkatábor emlékezete

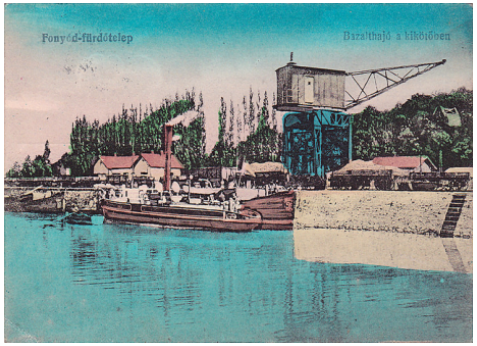

„A badacsonyi bazaltkõ kiváló minõségével már a rómaiak is tisztában lehettek, mert környékbeli építkezéseiken a régészek innét származó bazaltkövet találtak. A helyi igények kielégítésére mindig voltak kõfejtõk a Badacsony oldalán.
A bánya elsõ alapító szakmunkásai a kõvágók (riccerek) voltak, akik Márianosztra, Szob, Zebegény és Fülek vidékérõl jöttek településünkre és az épülõ munkás- lakásokban kaptak otthont a családjukkal együtt.
A bányaalapító kõvágók kezdetben csak kockakövet faragtak.
A geológiai vizsgálatok eredménye azt mutatta, hogy a Badacsony homoktalapzata (az egykori tenger üledéke) 310 méterig húzódik, ott rakódott rá az elsõ kitörés anyaga, a vulkáni törmelékszórásból származó bazalttufa. Erre a tufarétegre települt rá aztán a tömött, réteges bazalt.”

„Középiskolás koromban (1957-ben) osztálykirándulást tettünk Badacsonyban. Soha nem felejtem el azt a munkást, aki kisméretű kockaköveket gyártott a bazaltból. Egy éles kakapéccsal, három jól irányzott ütéssel a formátlan kőből kockakövet varázsolt. Az így gyártott kockakövek szinte hajszálra azonos méretűek voltak, naponta több százat is megcsinált.”

/Kalmár László: Volt egyszer egy bazaltbánya.../

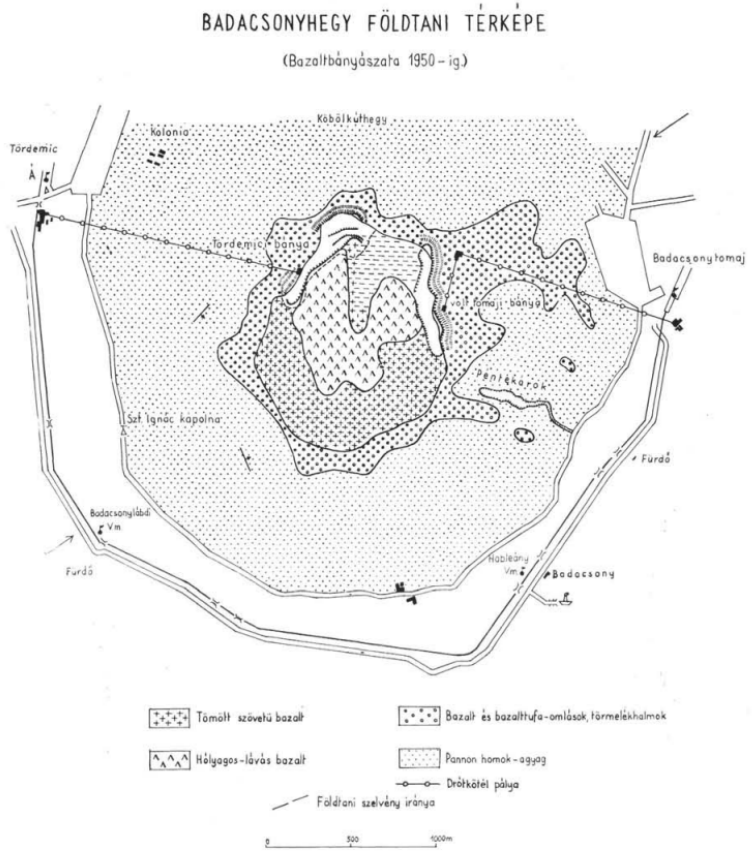

2. A Badacsony földtani térképe

2. Geologische Karte des Badacsony-Berges

2. The geological map of Badacsony

„1949 tavaszán a Badacsony hegyének egyik legszebb kilátópontján, a régi bánya 70-80 méter magas sziklafalai alatt internálótábort létesítettek a kőbányában dolgoztatott foglyok számára. A tábor magja egy elhagyott bányászlakás volt, amelyben iroda, őrség, raktár stb. kapott helyet, a mellé épített lapos tetős, L alakú, börtönszerű épületben pedig a rabokat zsúfolták össze.
Az új tábor első lakói internáltak voltak. De kik is voltak az internáltak? A Rákosi-rendszerben őrizetbe vehettek – konkrét bűncselekmény nélkül is – olyan személyeket, akiket a rezsimre veszélyesnek tartottak. Az internáltak 1951-ig voltak a badacsonytomaji táborban, utánuk – de még abban az évben kulákokat hoztak, főleg az Alföldről. De ide kerülhettek azok is, akik nem tettek eleget beszolgáltatási kötelezettségüknek, engedély nélkül vágtak disznót, borjút, vagy kivágtak egy gyümölcsfát.”

„A kulákokat olyan kiskatonák váltották fel, akik Farkas Mihály honvédelmi miniszter rendelete értelmében felállított munkaszolgálatos alakulatokban töltötték katonaidejüket. Őket, mint politikailag megbízhatatlan szülők fiait különítették el a honvédség „rendes” állományától és dolgoztatták szerte az országban. Az első műszak hajnali 4 órától délig, a második műszak pedig déltől este 8 óráig rakta a követ a csillékbe vagy tolta a csilléket. Egyébként a rabszállás mindenkori lakói és a „civilek” egy munkahelyen dolgoztak. A munkaszolgálatosok zsoldja 60 forint volt havonta, aminek a felét azonnal le is vonták. A megmaradt 30 forint kb. egyenlő volt az errefelé szokásos napszámbérrel. “

„Tomaj lakói akkor is kimutatták a rabok iránt érzett rokonszenvüket, amikor azok a falun keresztül masíroztak a „libaúsztatóra” fürödni. Ilyenkor egy-egy kiflit, zsömlét csúsztattak a zárt sorokban menetelők kezébe.
A rabszálláson lakók az akkori magyar társadalom szinte minden rétegét képviselték: 1949-53 között voltak itt gazdagok és szegények, hívők és nem hívők, ügyvédek, kulákok, orvosok, rapsicok, csendőrök, katonatisztek, feketézők, papok, politikusok, vagy ezek fiai.
A bányában robotoló rabok nem csak testileg, de lelkileg is megtört emberek voltak, elsősorban a bizonytalanságtól, hiszen a többségük tárgyalás és ítélet nélkül került ide, így azt sem tudhatták, hogy mikor szabadulnak.”

/Kalmár László: Volt egyszer egy bazaltbánya.../

Részlet a filmből: háttérben az egykori munkatábor részben már akkor is romos épületei

A hallgatók első munkája a helyszínen:
felmérések, tapasztalatok rögzítése

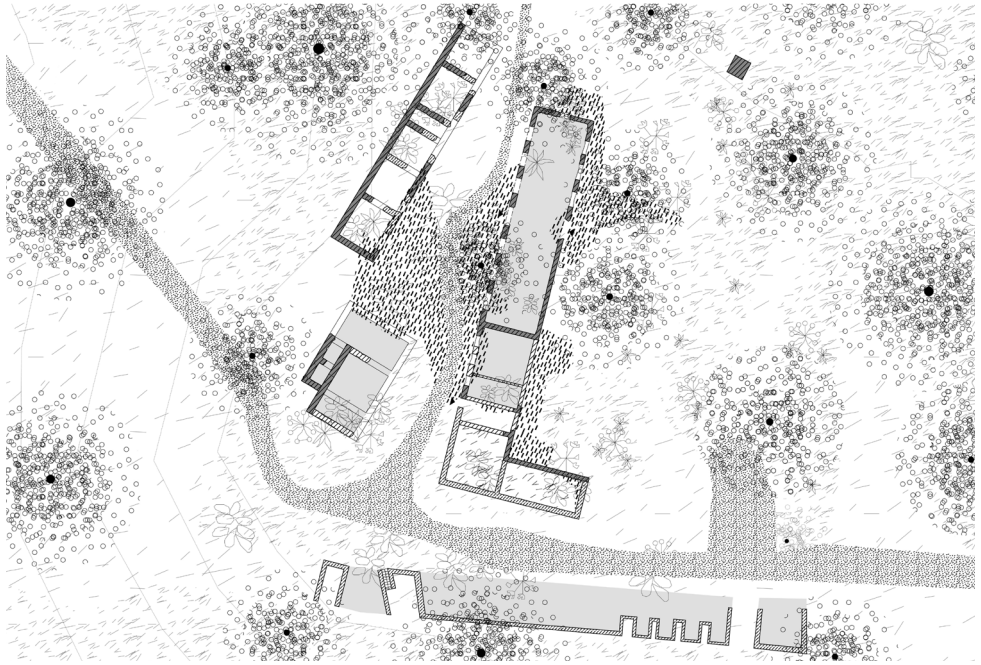

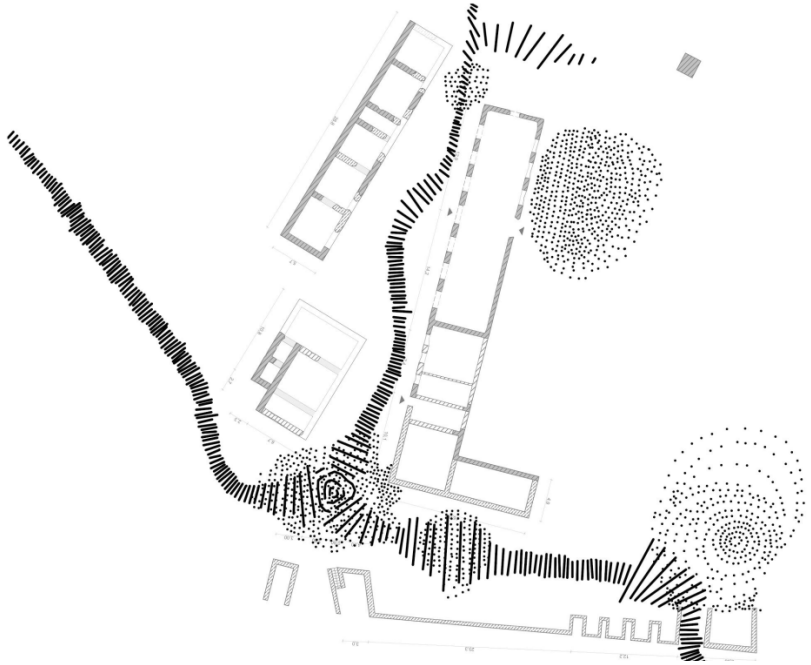

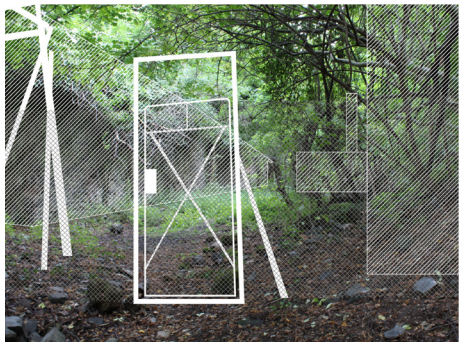

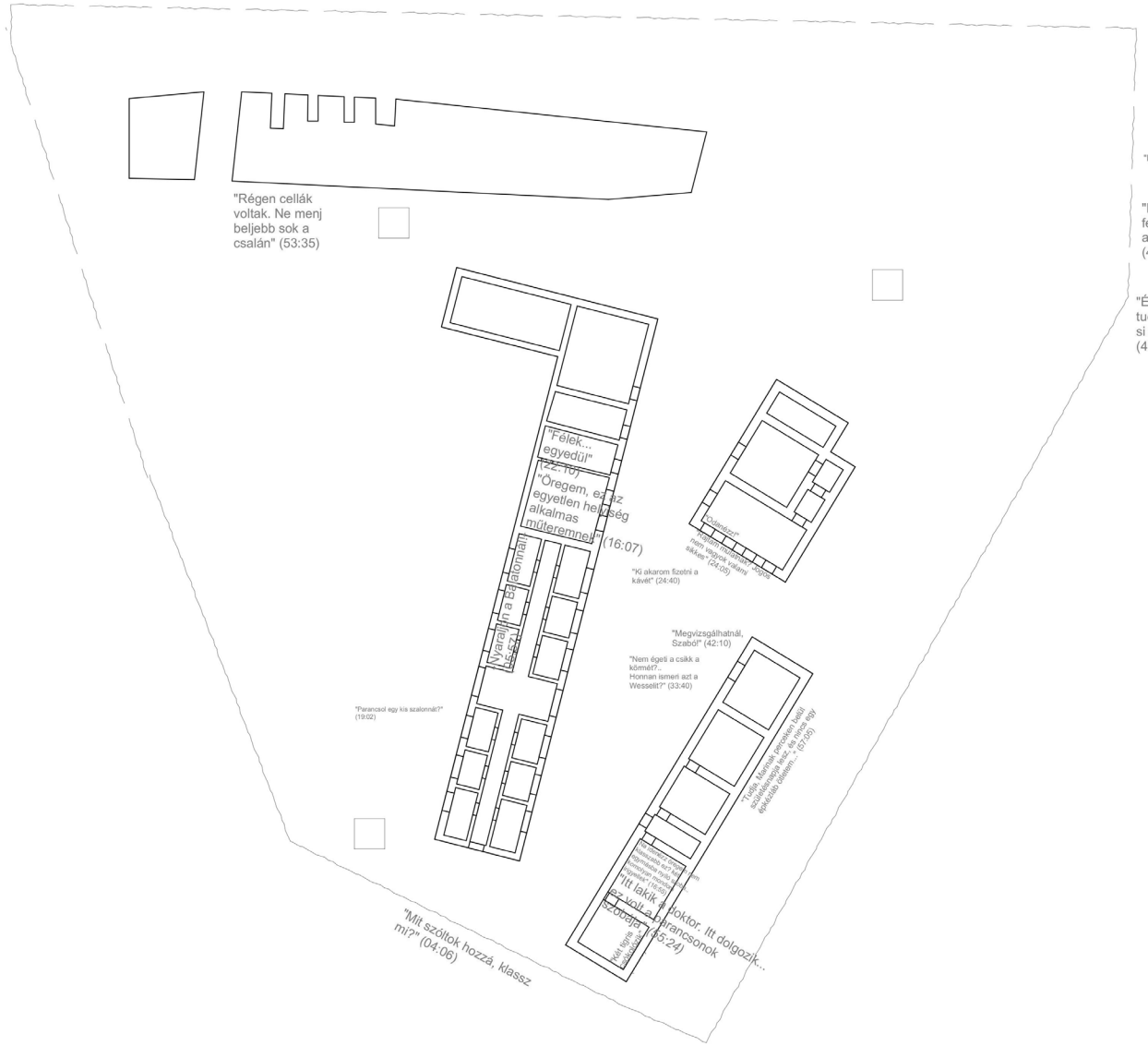

Helyszíni montázs-vizsgálatok a filmből vett idézetek alapján

Képkockák és idézetek a filmből

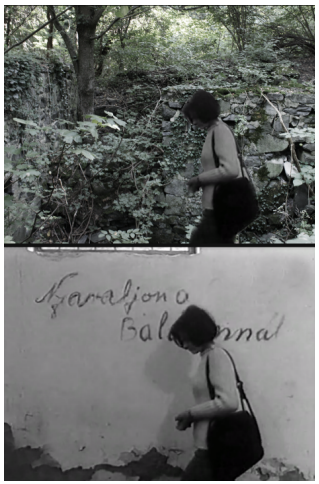

„- Mindenkinek megvolt a maga csizma cimborája. Amikor a műszak után lejöttünk, ott állt fapapucsban. Lehúzta az ember lábáról a csizmát, ő ment vissza dolgozni.
- Rémes lehetett.
- Igen. De azért ha a cellám ablakából hajnalban kinéztem erre a falra és rásütött a nap. Az klassz volt.
- És sose próbált megszökni innen?
- De igen. Gondoltam rá. De hová? És ha sikerült is volna? Az ember az igazságát akarta, és nem csak a szabadságát."

„- A hegy túlsó oldalán van a bánya.
- Nem. Bánya az nincs. Egész biztosan nincs.
- Honnan tudja?
- Tudom. A bánya 8 évvel ezelőtt megszűnt."

„És egyre kevesebben leszünk. Figyeld csak az újságok halálozási rovatait. Ha mi nem értjük meg egymást ki értsen?"

„- Ez volt a parancsnok szobája?
- Állítólag itt két tigrist lehet látni a falon. Amint éppen csókolóznak."

„- Sári. Mi volt az apád ,56 előtt?
- Nem tudom pontosan. Azt hiszem, katona volt."

„És különben is, gondolja el. Egy kommunista ember, egy kommunista országban, egy kommunista börtönben. Nehéz ezt ma már megérteni."

„- Ott dolgoztak a foglyok?
- Ühüm. Szép az a fal, mi?
- Hogy tudtak itt emberek élni?
- Nem tudom."

Az egzisztenciálisan tönkretett, emberi méltóságukban megalázott és törvényen kívül helyezett táborlakók végül is csak Rákosi bukása után, a Nagy Imre kormány emberségesebb politikájának köszönhetően hagyhatták el a badacsonytomaji rabszállást 1953-ban.
Az egykori rabházak helyén ma már csak romokat és elvadult fákat, bokrokat látni, de megbújik itt egy gránitból készült emléktábla is az alábbi szöveggel:

„Itt állott, s most kőhalom"
Nagy Imre rendelete feloszlatta 1953-ban, 1954 őszén megszüntették
2004 október Nagy Imre Társaság Veszprémi Szervezete

/Kalmár László: Volt egyszer egy bazaltbánya.../

Az egykori munkatábor egyik romos épülete 2018 őszén

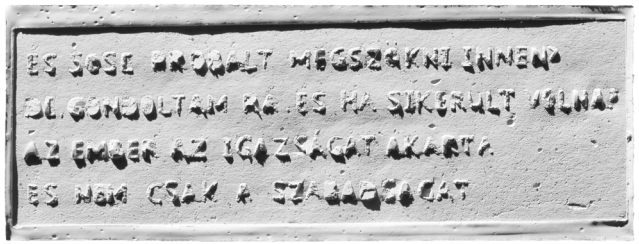

Pont ott

Kocsik Eszter, Schoblocher Edina

A munkatábor a múlt megismerésének helyszíne Azonban ezt a munkatábor romjaira, a bányára vonatkozó fókuszpontot szerettük volna kiterjeszteni Badacsonytomajra is. A település élete még ha nagyban nem is, de a tudat, hogy alig pár száz méterre egy munkatábor létesül, biztosan megváltoztatott az emberekben valamit. Ezt a gondolatmenetet követve olyan helyeket,pontokat kerestünk a városon belül és a munkatábor romjainál, a bánya közelében, a romokhoz vezető túristaútvonalon, amelyeknek fontos szerepe van. Lehet szó egy az adott helyen elhangzott mondatról, egy a helyre vonatkozó adatról. Ezeket az információkat szakirodalomból, újságcikkekből, Bacsó Péter: Nyár a hegyen című filmjéből vettük. Célunk az volt, hogy Badacsonytomaj és a munkatábor között egy kapcsolatot hozzunk létre, mivel szerintünk a város része a tábor történetének.

1.pont
_ Nem tudtam semmiről sem.
- Miről nem tudott?
- Arról, hogy maga ott fent a hegyen._Munkatábor 1949-1953

2.pont
Tomaj lakói akkor is kimutatták a rabok iránt érzett rokonszenvüket, amikor azok a falun keresztül masíroztak a „libaúsztatóra” fürödni. Ilyenkor egy-egy kiflit, zsömlét csúsztattak a zárt sorokban menetelők kezébe.

3.pont
A rabszálláson lakók az akkori magyar társadalom szinte minden rétegét képviselték: 1949-53 között voltak itt gazdagok és szegények, hívők és nem hívők, ügyvédek, kulákok, orvosok, csendőrök, katonatisztek, papok...

4.pont
“És sose próbált megszökni innen?
- De igen. Gondoltam rá. És ha sikerült is volna? Az ember az igazságát akarta, és nem csak a szabadságát.”
_ Nyár a hegyen című film

5.pont
“Soha nem felejtem el azt a munkást, aki köveket gyártott a bazaltból , szinte hajszálra azonos méretűek voltak, naponta több százat is megcsinált.”

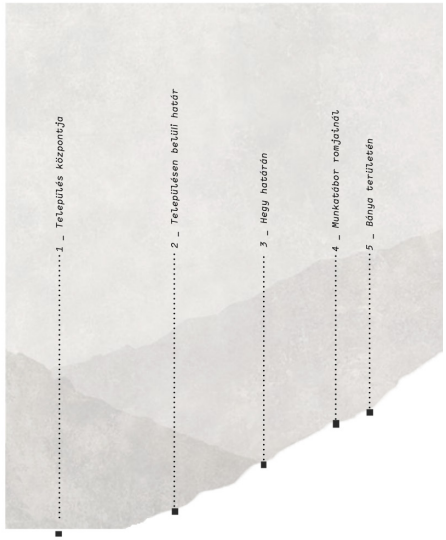

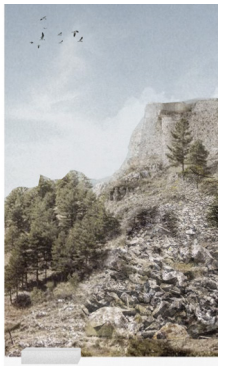

„Itt állott, s most kőhalom”[1] – és még az is elvész…

Csakurda Zoltán, Szabó Péter Bálint

A badacsonyi kényszermunkatábor 1953-ban szűnt meg, ma már csak a romjaival találkozhatunk az erdőben. Bár a helyről kevés információ maradt fent, Bacsó Péter 1967-es Nyár a hegyen című filmje fontos korlenyomatként megőrizte nekünk a terület eredeti hangulatát, karakterét. Szemlélve a pusztuló épületegyüttest arra jutottunk, hogy bár a munkatábor emlékét meg kell őrizni, az omladozó falakat nem érdemes olyan építészeti értékként kezelnünk akár egy római romot; ez már csak az egykor ott szenvedők szempontjából sem lenne helyes eljárás. A hely történeti súlya mellett pedig egy igen érdekes folyamat, ahogy az emberi kéz alkotta területet a természet fokozatosan visszafoglalja. Bár a falakat nem mentjük meg, tervünkben a folyamatosan változó jelennel szemben szeretnénk bemutatni a múltat is; fennmaradt archív fotókkal és a filmből kivágott állóképekkel. Ezeket 3 méter magas krómacél négyzetes oszlopokban helyeznénk el, melyek a fotók készítési helyszínén állnak, sajátos előtte-utána szituációban. Szemmagasságban a túrázók csak egy “lyukat”, egy világító lencsét látnának, melybe belenézve megtekinthetik a múltbeli állapotot. A mű határozott célja az, hogy emlékképekben megőrizze a terület egykori állapotát úgy, hogy fizikailag viszont a romok teljesen eggyé válnak a környezettel.

[1]A Nagy Imre Társaság helyszíni emléktáblájának mottója

Figyelem

Csallai Ádám, Zöllner Zita

Az 1900-as években indult és “Balaton-parti bazaltbányászat” néven foglalták össze azokat a kőbányaüzemeket, amelyek a Balaton partja mentén emelkedő tanúhegyek bazaltkőzetét termelték. Ezt a bazaltbányászatot a hosszú, évtizedes természetvédelmi célkitűzésekért folyó küzdelem nyomán fokozatosan felszámolták. Az utolsó és legnagyobb kőbánya, a Badacsonyhegyen, 1964. december 31-ével szüntette be működését, az üzemet még 1965-ben teljesen leszerelték.
A több mint fél évszázados bányászat életében volt egy pár sötétebb év, amikor 1949 tavaszától a bánya dolgozóit a badacsonyi internálótábor rabjai váltották fel. Egészen 1954-ig dolgoztak itt a rabok hajnaltól éjszakáig minden nap, ameddig Nagy Imre fel nem oszlatta a tábort. (A tábor lakói közül ketten még mind a mai napig Badacsonytomajban élnek és szívesen mesélnek keserű éveikről.)
Ebben a kontextusban szerettünk volna erősíteni a bánya és a munkatábor közötti kapcsolaton. Az egykori útvonalra, melyet naponta többször is megtettek a rabok, ma egy turistaútvonal szerveződött, ami önmagában már egy érdekes rétegződés, ahogy különböző korok lenyomatai rakódnak egymásra és az erdő részei folyamatos funkcióváltásban vannak.
A bánya és munkatábor közötti kapcsolatot próbáltuk kiemelni. Szeretnénk az emberek figyelmét felhívni arra, hogy ez az út nem egy szokványos erdei útvonal, hanem annak egy kiemelt jelentőségű szakasza. Célunk, hogy az arrajárók ezen a szakaszon felfigyeljenek és figyelmüket fenntartsa a jelzés. Mivel túrázás közben az ember óhatatlanul a lába elé néz, így a szakaszt nem vizuális eszközökkel szeretnénk megjelölni, hanem hangokkal. Ehhez acélból készült változó átmérőjű polírozott csöveketet lógatunk fel a fákra hallótávolságonként (32 métereknként) és a szél játékát kihasználva szólaltatjuk meg őket. A szakaszt így csilingelés kíséri különböző hangmagasságokon, a csövek hosszúságának függvényében.
Badacsony történelme gazdag, regevilága és romantikus költészete is évszázadok óta jelen van, így nemzeti jelentőségű is a helyszín. Egy plusz adalékkal szerettük volna a helyszínhez kötni az installációt, így Barsi Ernő Végigmentem a badacsonyi főutcán c. helyi népdal és mondóka gyűjteményéből választottunk egyet, melynek a hangjait csengetik a hangszerek.
Más emlékművekhez hasonlóan több történelmi korszak között létesít kapcsolatot, romos elemei izgalmas együttgondolkodásra hívják látogatóit arról, hogy a személyes és a közös emlékek szándékos és szándéktalan elfelejtése vagy felidézése milyen szerepet tölthet be a jelen és a jövő tapasztalatának az alakításában.

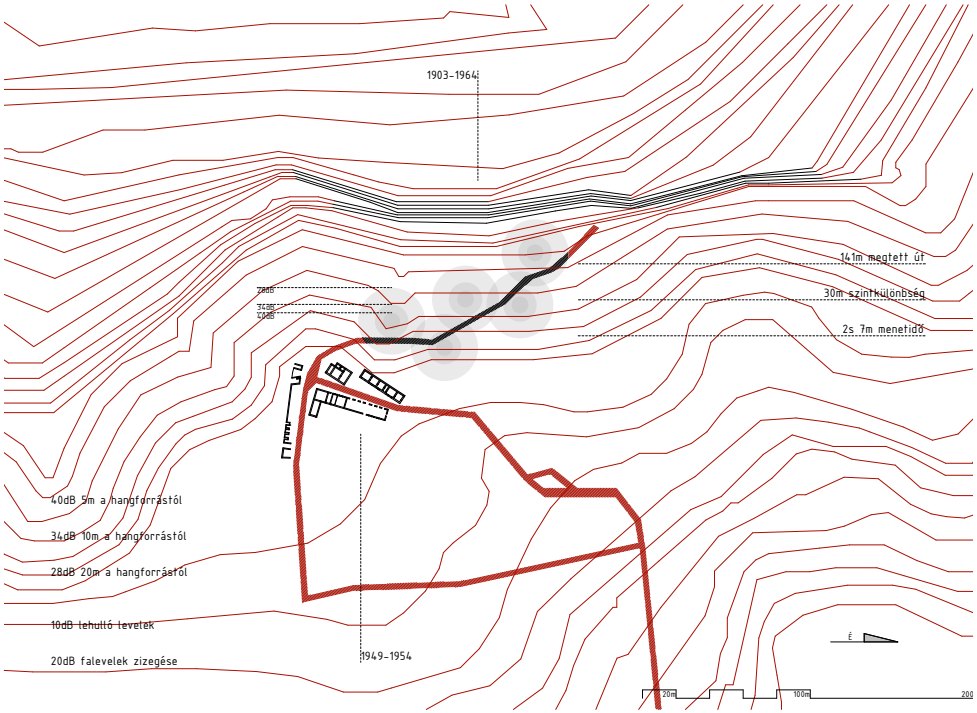

Úgy tudom tíz éve szűnt meg. Tetszik? Nézd milyen masszív falak.

"-Mit lehet ott látni, doktor?
-Két tigris csókolózik.
-Nem látom.
-Nézni kell egy ideig."

-Maguk nevettek a cellában?
-Miért ne? Maga olyan romantikus

Láttál már ilyet? Itt ilyen zárkák voltak. Ne menj beljebb sok a csalán.

- Rémes lehetett.
- Igen. De azért ha a cellám ablakából hajnalban kinéztem erre a falra és rásütött a Nap. Az klassz volt.

Bemocskoltatok mindent, de mi az igazság?

Emlék lenyomatok

Fehér Barbara, Surján Borbála

Az egykori munkatábor épületeinek kőfalai és a kis emléktábla, amiket mintha valaki ottfelejtett volna, nyomot hagytak bennünk. Egy számunkra már ismeretlen kor emlékét őrzi ez a hely. Ebből a bennünk keletkezett nyomból szerettünk volna megjeleníteni valamit, azzal a könnyed hangulattal fűszerezve és magyarázva, amit a Nyár a hegyen című 1967-ben forgatott film hordoz.
A film könnyedsége szinte már hátborzongató így 2018-ból visszatekintve, mintha a történtek súlyát, a kegyetlenség élét akarná elvenni.
Alkotásunkban a kőfalak lenyomatát hordozó súlyos betontömbök és a rajtuk olvasható röpke film idézetek segítségével ezt a furcsa kontrasztot szeretnénk megjeleníteni.
A fal az idő előrehaladtával majd leomlik, de a lenyomat hordozói megmaradnak, és a film segítségével mesélnek a hely szelleméről, amit így talán akkor is érezni lehet majd amikor a romfalak kissé rémisztő jelenléte már nem lesz látható, mert fokozatosan átadják helyüket a természetnek.

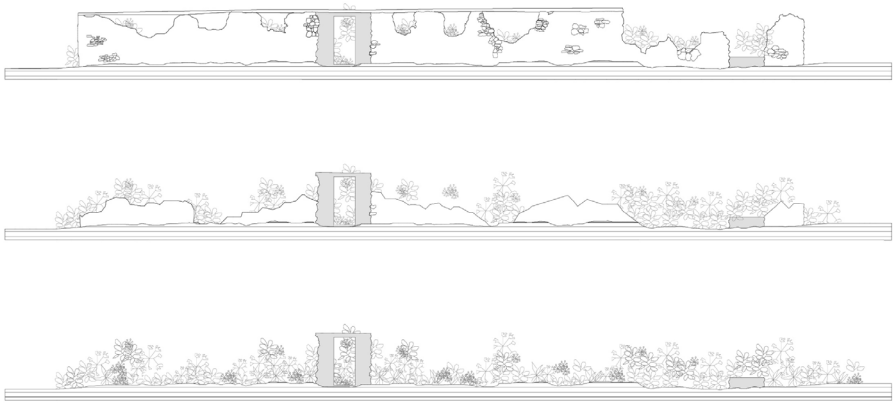

Megfigyelő pont

Gyuris Anna, Kiss Réka

Az őrtornyok az egykori munkatábor fontos szemlélődési helyszínei voltak, ahonnan az őrök különböző magaslati perspektívákból mustrálták a területet és követték nyomon a foglyok mindennapjait. Koncepciónkkal azt szeretnénk elérni, hogy az erdőbe látogató kirándulók hasonló megfigyeléssel, fokozatos megismerés során, több szinten fedezzék fel a terület történeti - emlékezeti értékeit.
A munkatábor területén három őrtorony állt. Ezeknek az eredeti helyén három, pontszerűre absztrahált hengeres objektumot helyeztünk el a tornyok szimbolizálására. Ezek a „tornyok” különböző magasságúak, más-más perspektívát nyitnak, a felfedezés különböző szintjeihez kapcsolódnak.
A megismerés szintjei a szűkebbtől a tágabb értelmezésig haladva a következők: a tervezési terület – és a munkatábor romjai; a munkatábor erdős környezete – és a bazaltbánya; az egész badacsonyi táj – csille útvonal vége a Balaton-parton. Ezzel a szintek egyfajta hálózatot teremtenek a bazaltkitermelés állomásai, és a munkatábor belső pontjai között is. Az első – és egyben legalacsonyabb – hengertest a turistaútvonal mellett található, a területre érkezve a megfigyelő ezzel fog először találkozni. Az első szint a megismerés szintje, amely a romok magasságában helyezkedik el. A toronyból egy pontból szemlélhetjük az egész munkatábor összes épületének romjait. A henger felső burkolata egyértelműen kijelöli az irányt, ahová állni lehet és érdemes.
A második – vastagabb és magasabb – henger a turistaútvonal elágazásánál található őrtorony helyén áll. Itt a fák lombkoronájának szintjében vagyunk, a padlóburkolat megadja a bánya irányultságát. A henger testesebb, éreztetve a megpihenés lehetőségét a lombkoronák rejtekében.
A harmadik henger a legmagasabb, ez helyezkedik el legmesszebb a turistaútvonaltól. A fák lombkoronája fölé nyúlik. A burkolat kijelöli a Balaton és a csilleútvonal végének irányultságát.

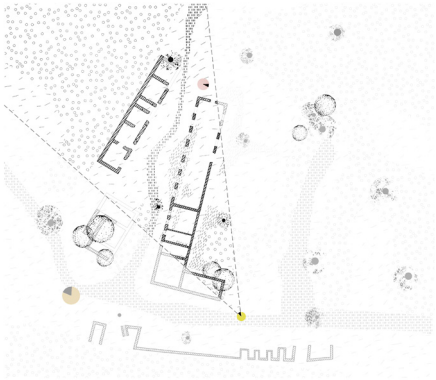

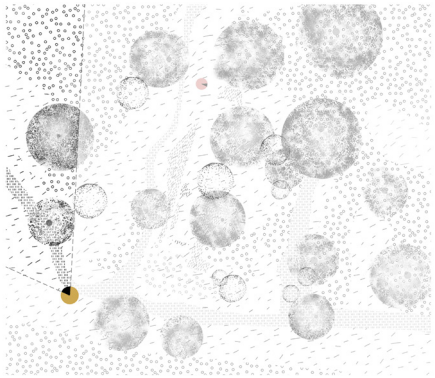

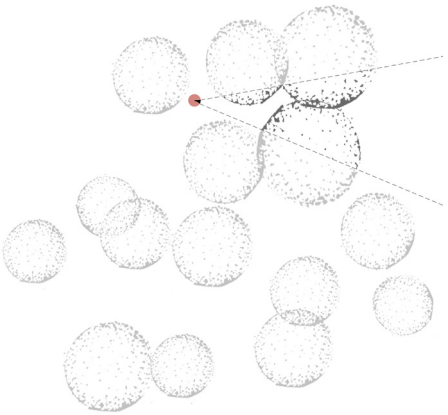

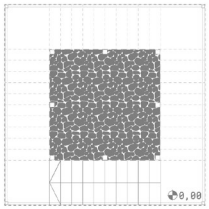

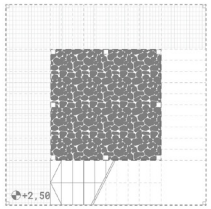

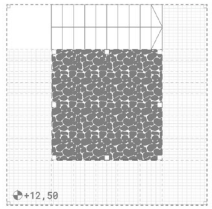

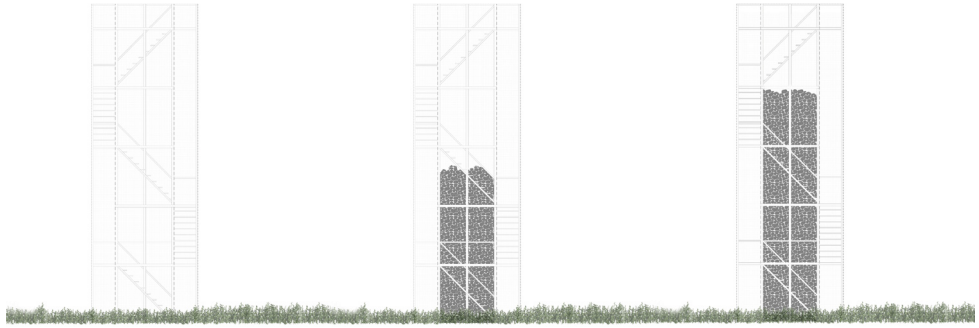

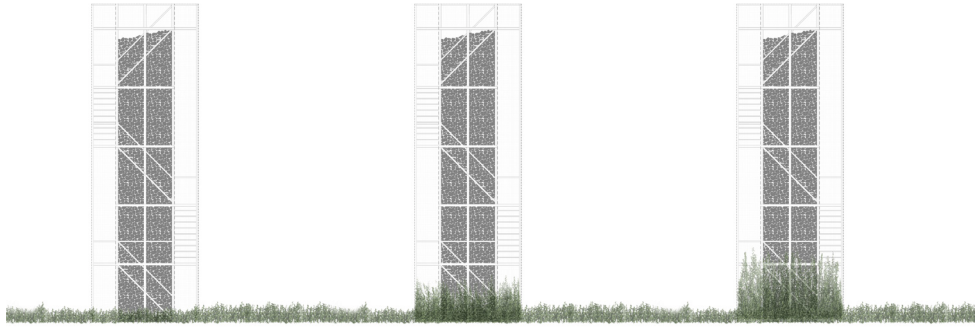

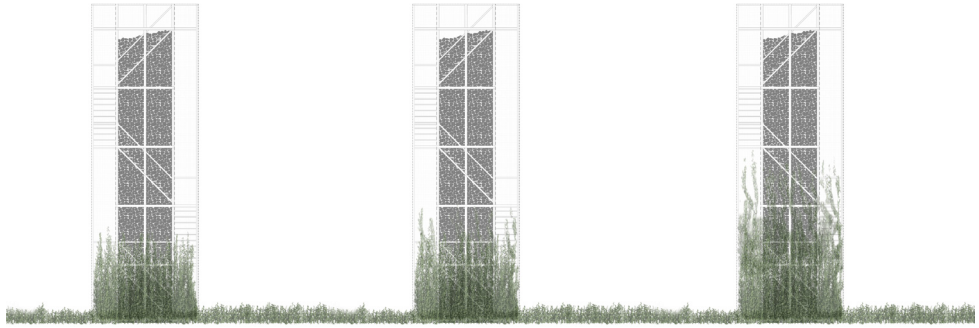

Múltból jövőt

Kovács Regina, Siska Enikő

Az egykori badacsonytomaji munkatábor romjai ma teljesen hátrahagyva omladozva állnak és falainak építőkövei a területen szétszóródtak. A falak maradványai szomorú emlékeket hordoznak, viszont a kövek fáradtságos munkával kifejtett értékes elemek. Tervünkben ezeket a köveket szeretnénk új perspektívába helyezni. A tábor területén egykor három őrtorony állt, ezek közül egy helyére, mely a legszorosabb kapcsolatban áll az itt elhaladó turista útvonallal, állítanánk egy új őrtornyot, egy kilátót. Az építmény magját az elszóródott kövek alkotják, amelyek őrzik az itt fogvatartott rabok és a hegyen még dolgozó bányászok emlékét, munkájuk termékét a jövőnek elraktározva és újrahasznosítva. Az idő elteltével ahogy a falak tovább omlanak, egyre több kő mozdítható, torony magja a tovább épül az ide látogatók által. A kilátó feljárónál felszólítás szerepel: Fogj egy követ, őrizd meg az emléket, építsd tovább a tornyot!, valamint egy rövid leírás az itt lezajlott eseményekről. A projekt időtávlata kiszámíthatatlan, de véges, a torony egyszer megtelik. Az évek alatt viszont a természet is akár a tornyot is magáévá teszi, visszahódítja a területét, és befutják a növények, ugyanúgy, mint a falak maradványait, melyek valószínűleg egyszer teljesen eltűnnek.

Tisztulás

Hennel Zsófia, Szücs Lilla

„Mint az 1990-es évek elemzései
és felmérései megerősítik,
a posztkommunista államok
polgárainak jelentős része a
történelem vesztesének érezte
magát az 1989-es „rövid huszadik
századot záró” esztendőben,
s ez a fordulat mindenütt
magán viselte a történelmi
igazságtétel iránti igény
megfogalmazását.”

A volt munkatábor területén egy
tisztást hoztunk létre. Kivettük
innen a fákat, a magasabb
aljnövényzetet; és ami maradt,
az a rom, és az erdő szövetébe
illesztett hirtelen fényesség,
meghökkenés, tény.
Kijelöli a helyet, de nem
az helyszínrajzot: hagyja
elpusztulni a romokat, mert
azoknak a maguk anyagi
valóságában nem tulajdonít
jelentőséget. Jelentőséget az
arra járó kirándulók figyelmében
talál.

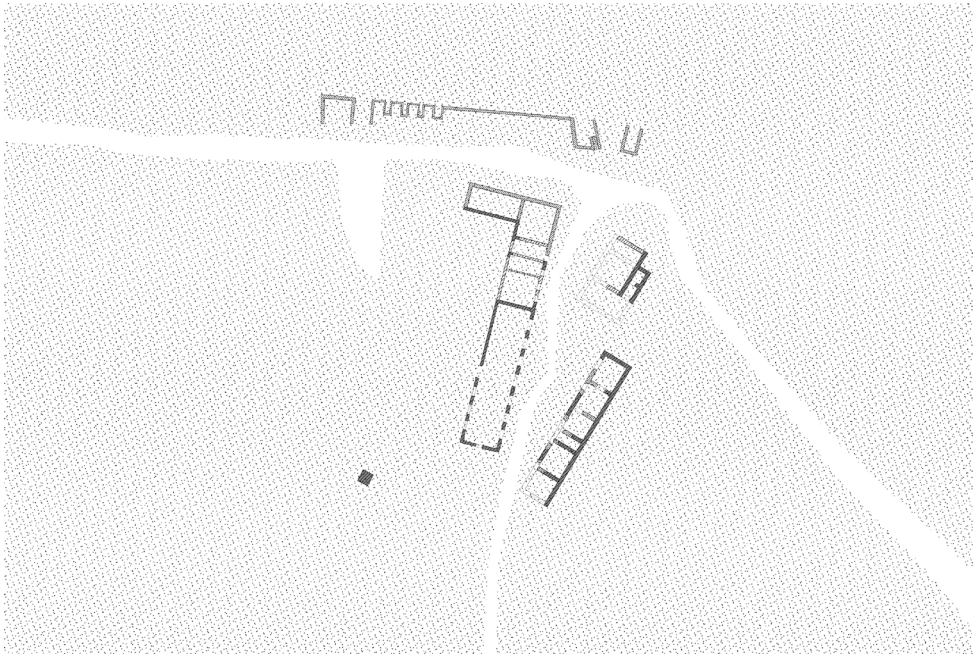

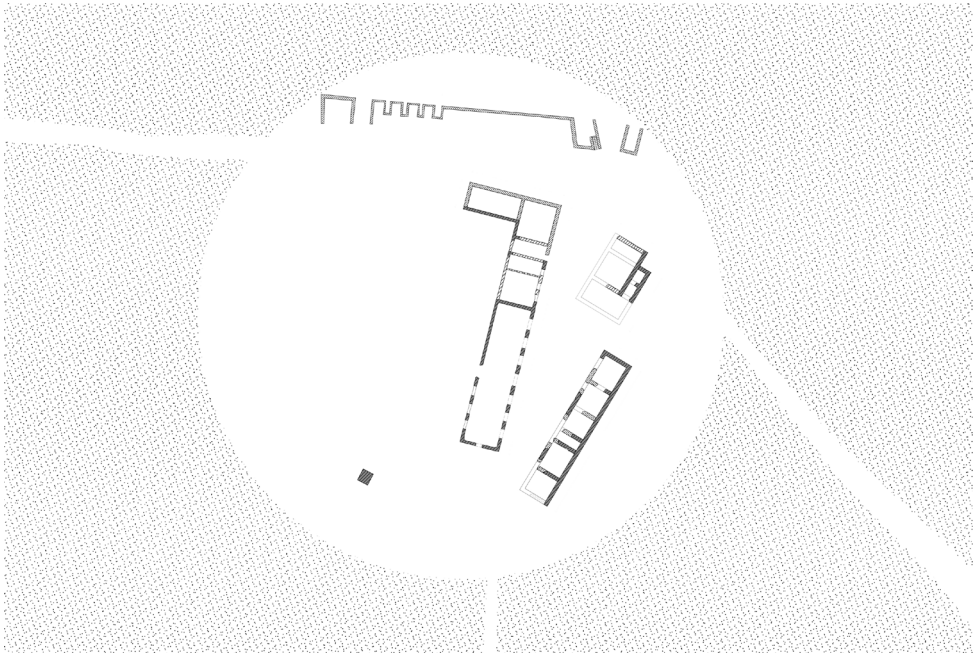

A tisztás-negatív leképezés

Malkócs Krisztina, Szőke Gyöngyvér

A Badacsonyi munkatábor szerepkörét és jelentőségét vizsgálva egy hosszabb folyamatbeli megvalósításra törekedtünk. Az omladozó épületegyüttes falait lebontva és felhasználva új kontextusba helyezve elénk tárul a határterület. A folyamat egy absztrakt módon jelenik meg az aljnövényzet szintjén. A munkatábor zónáján belül az épületek térbeli leképezésének kivételével egy “kőpázsitot” alkottunk. A burkolat elhelyezésével az elkülönülés erősen érzékelhetővé válik, és át tudjuk élni az itt lakók és a dolgozók bezártság érzetét, a szabadság iránti vágyát.

A negatív tér megfogalmazásában fontos szerepet tölt be a természet sajátos viselkedése, ahogy meghódítja a parlagon heverő tartományt. Az évek alatt lassan befedi a lehelyezett köveket és átveszi az irányítást az épített környezet felett. Hasonlóképpen idővel homályba vész az emlék, akárcsak a munkatáborok megléte.

„Szabadon, rácsok mögött
Láthatatlan rácsok, rögök,
melyek bezárva szeretgetnek!
Nem engednek:
Boldogan élni!
Szabadon szeretni!
Tisztán gondolkodni!

Hol vagy, Szabadság?!
Itt nincs semmi, csak rabság.
Eljössz valaha hozzám?
E rácsok mögötti világban
várlak egyedül, magányban…”

/Bódi Alpár: Rácsok mögött/

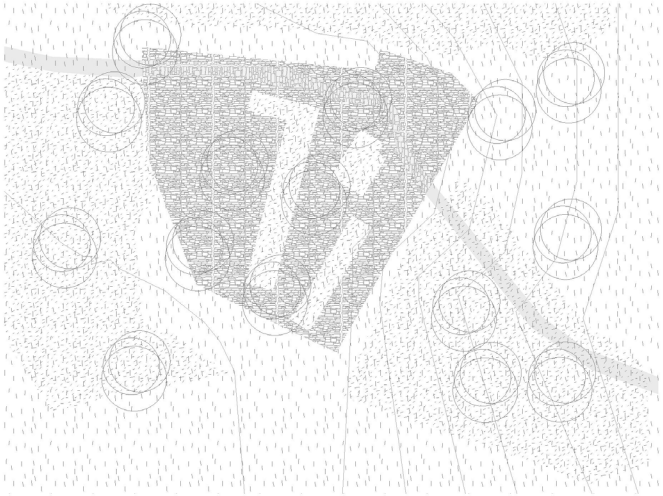

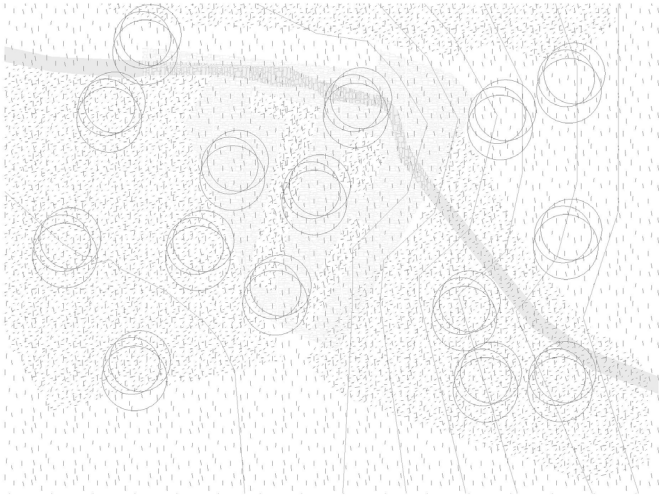

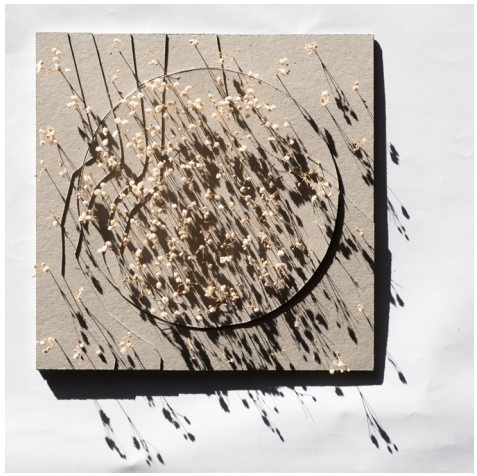

Határoló történetek

Laczka Áron, Szilágyi Szabolcs

Tervünk egy, a munkatábor területét elszigetelő, szabályos kör alaprajzú, szerves anyagú fal, amely a szabadságtól való megfosztottság érzetét hivatott kifejezni, s amely egy évtized alatt elbomolva átadja szerepét az ez idő alatt szabadon elburjánzott növényzetnek.

Tervünkben a munkatábor területét szabályos kör alaprajzú micéliumtégla fal szigeteli el a külvilágtól. Az anyag sajátossága, hogy körülbelül 10 év alatt elbomlik, ami elteltével az addig elszigetelt és ezáltal elburjánzott növényzet jelöli meg a területet. A micélium szerves mivolta révén pedig tápanyagul szolgál a környező növények számára, ami által a terület határán a bent lévőnél is dúsabb növénysáv alakulhat ki, így egyértelműbb határt képezve. Koncepciónkban az egykori munkatáborban fogvatartottak érzéseit és vélhető gondolatait kifejező, s azokat átélhetővé tevő objektumot próbáltunk megalkotni. Tervünk a munkatábor kifordításaként értelmezhető. Ami a munkatáborban a benti világ sajátja volt, az most kívülre kerül, és fordítva. A szabadságtól való megfosztottság, és a kerítés túlsó oldalára való vágyakozás, amit a rabok érezthettek egykor, most a kinti világban szemlélődő túrázók érzéseivé válnak. A szemlélőt megfosztjuk a bejutás lehetőségétől, s csak lábujjhegyre emelkedve rajzolódhat ki előtte valamilyen kép a benti világ sajátos szabadságáról, amint a növények burjánzani kezdenek.
A tervünk az emlékmű és az installáció fogalmainak határán mozog. Állandó eleme a változás, miként a kezdeti, egy évtizedre szóló beavatkozás szerepét fokozatosan átveszi a kialakuló sűrű növényzet. Továbbá felveti a szabadság bonyolult kérdéskörét, annak viszonylagosságát, s időbeni értelmezésének változékonyságát.

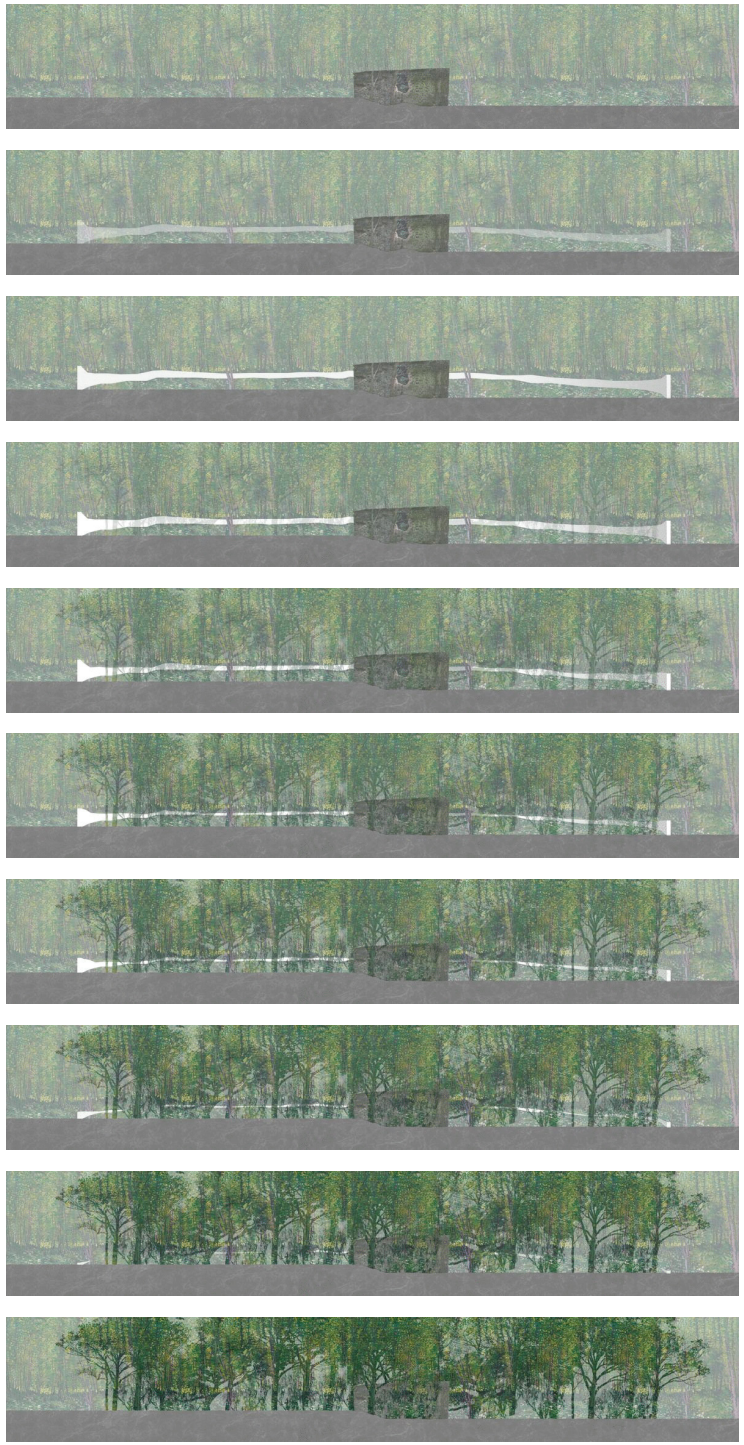

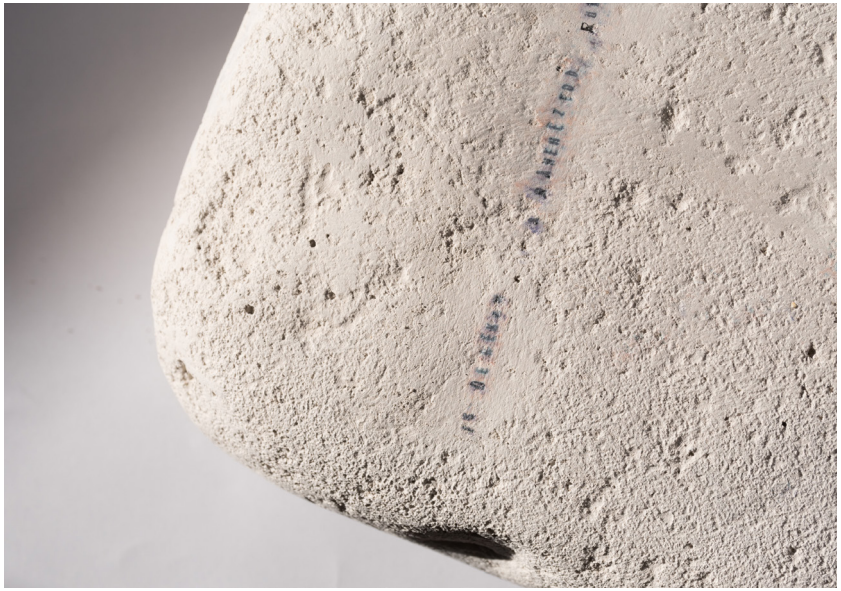

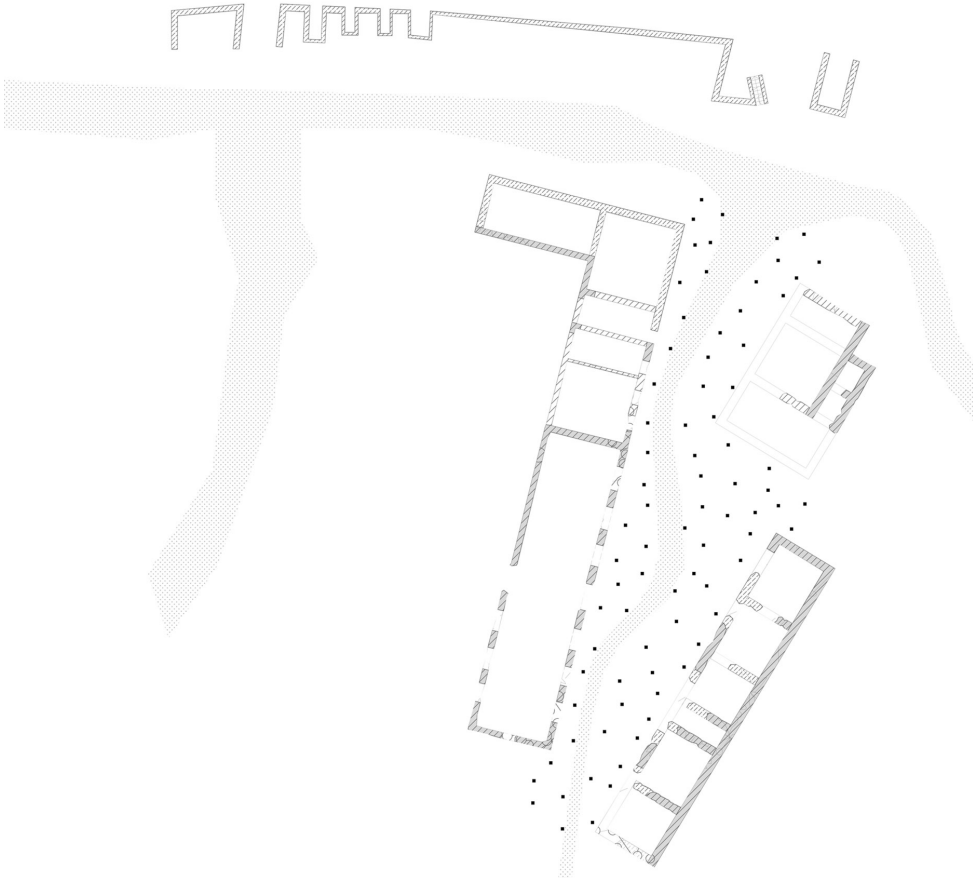

Kényszer

Gácsi Zsuzsanna, Máté Zoltán

A Badacsonyi munkatábor A munkatáborok világában létező folyamatos kényszert idézi meg a koncepció. A Badacsonyi munkatábor területén találhatók írott, fehér kövek, amelyeken egykor munkatáborban szenvedők gondolatai, visszaemlékezései jelennek meg. Ezeket felemelve a kirándulók akaratlanul is az egykori rabok mozdulatát ismétlik meg. A bazalt fekete kövei között a fehér kövek idegenül hatnak. Az egykori tábor fizikai eltűnésének folyamatába nem történik beavatkozás, az erdőt és a tábort is átszelő utak jelentik a megmaradó, állandó elemeket és ezek mentén helyezkednek el a kövek. A területen elszórt tárgyak inkább határozatlan ideig létező jelek, az itt raboskodók gondolatait, életét hívják elő.

impresszum

Tanszéki Terv 2.
BME Középülettervezési Tanszék

Szerkesztők:

Biri Balázs
Major Zoltán

A tárgy hallgatói:

Csakurda Zoltán
Csallai Ádám
Fehér Barbara
Gácsi Zsuzsi
Gyuris Anna
Hennel Zsófia
Kiss Réka
Kocsik Eszter
Kovács Regina
Laczka Áron
Malkócs Krisztina
Máté Balázs
Schoblocher Edina
Siska Enikő
Surján Borbála
Szabó Péter Bálint
Szilágyi Szabolcs
Szőke Gyöngyvér
Szücs Lilla
Zöllner Zita

Budapest
2018